

Isti quippe servant cum animæ discrimine, quæ cum pluribus tribulationibus inveniunt.

40. Quid ergo tibi, dic, rogo, faciendum est, qui venditis omnibus pretiosam quæris margaritam, et emptum habes agrum, ubi thesaurus latet, quem fur auferre non potest? Necesse est tibi omnes insidias præcavere sollicitè, ne si ruinam passus fueris, pro gloria habeas ignominiam. Quamvis sis intacto, noli esse securus. Frequenter in media tranquillitate, vitiorum syrtibus incauti et desides obruntur. Quanta, proh dolor! animantia nutrit hujus sæculi desertum, quæ negligentes monachos duris morsibus depascunt! et quoniam credo te posse plus proficere oratione, quam ista nostra exhorta-

tionem, addam et formulam orandi: ut legendo et orando, esurienti animæ duplicem tribuas refectio-nem; et quod desideras, apud Deum facilius valeas obtinere. Nimio enim coactus desiderio, quod de salute tua habeo, istud supra vires meas assumpsi negotium, ut vinculis verborum meorum ad instructionem tuam Patrum sententias colligerem. Hæc tu meditare, hæc in tabulis cordis tui scribe. Et ut scias per quam viam incedere debeas, et ut perficere possis opere, quod discis lectione: clama ad Deum, sine quo nihil boni agitur; clama, precor, clamore magno in toto corde tuo, et flebilis supplexque tu ora.

LIBER SEU TRACTATUS DE CHARITATE

¶ Hic Tractatus a quodam anonymo consarcinatus est tum ex Richardo Victorino, nimirum quinque priora capita ex Tractatu de Gradibus Charitatis: tum ex Petro Blesensi, videlicet a capite nono usque ad finem; quod ex duobus ipsius libris de Charitate Dei et proximi ad verbum excerptum est, paucis hinc inde prætermittis. Cæterum quidquid a capite quinto ad nonum interjacet, ex diversis S. Bernardi locis contextum est, præsertim ex Sermonibus in Cantica. Editus est primum a Gretsero, Ingolstadtii, anno 1617, ex Bibliotheca Cartusiensium Erfordensium.

PROŒMIUM.

Cogit me instantia charitatis tuæ, tibi amantissime, aliquid tibi de charitate scribere, atque supra meipsum præsumere, et super modum parvitalis meæ; imo, ut mihi sentire videor, de vacuo, et quod non habeo, dare. Difficile, dico tibi, acquiescit animus meus aliquid de charitate dicere; sentiens quod ad eam tractandam, non cor, non lingua sufficiat. Quomodo enim de amore loquitur homo, qui non amat, qui vim non sentit amoris? De aliis nempe copiosa in libris occurrit materia: hæc autem tota intus est, vel nusquam est, quia non ab exterioribus ad interiora suavitatis secreta transponit; sed ab interioribus ad exteriora transmittit. Solus proinde de ea loquitur digne, qui secundum quod cor dictat interius, exterius verba componit.

Ne ergo mireris si alium de hac audire mallet, quam ipse loqui. Illum, inquam, audire vellem, qui calamum linguæ tingeret in sanguine cordis; quia tunc vera et veneranda doctrina est, cum quæ lingua loquitur, conscientia dictat, charitas suggerit. Falleris si me talem putas, imo fallor ego: nam tibi quidem pium est in illa, quæ omnia credit, æstimare de me supra id quod est in me; mihi autem durum est, bonum, quod non habeo, de me æstimari. Tametsi quidem haberem, expediret forsitan ignorare. Cum vero diligitur quod non est; non amans et amor nihil est, sed quod amatur. O magna virtus charitas, quæ vocas ea quæ

non sunt, tanquam ea quæ sunt! simul et virtutes et vitia omnium in meriti tui cumulum transferens, mereris in singulis, plus quam singuli sibi! O fortis virtus, quæ neminem spolians, omnia rapis! omnia facis tua, et nemini auferis sua; quæ bonum quod in alio diligis, tuum facis! Et quidem fieri potest ut bonum quod operaris frustra agas: ut autem frustra ego diligam, fieri non potest omnino.

CAPUT PRIMUM.

De fortitudine amoris.

1. En ad manum est fortitudo amoris quam quærimus, cui resistere nemo est qui possit. Omnia sibi subjicit, omnia suis profectibus servire cogit. Inimicos amando superat, et sibi amicos efficit vel invitos. Nam etsi habeat æmulos, inimicos omnino non habet. Nullum enim inimicum habere potest, qui nulli novit inimicari. Sicut enim amicitia non nisi duorum amicorum est, sic inimicitia non nisi duorum inimicorum. Qui enim odit diligentem se, non tam inimicus dicendus est, quam iniquus. Sola enim charitas est, quæ in adversis non deficit, quia patens est; quæ injurias non rependit, quia benigna est; quam felicitas aliena non cruciat, quia non æmulatur; quam conscientia mala non pungit, quia non agit perperam; quæ in honore non extollitur, quia non inflatur; quæ in abiectione non confunditur, quia non est ambitiosa; quam cupiditas non coarctat, quia non quærit quæ sua sunt; quam contumeliæ non provocant, quia non irritatur;

istræ suspiciones non fœdant, quia non colunt : quam aliena mala non lætificant, quia idet super iniquitate : quam errores non cæcia congaudet veritati : quam persecutiones argunt, quia omnia suffert : quam perfidia non quia omnia credit : quam desperatio non t, quia omnia sperat : quam mortis separa-
 intercidit, quia non excidit (*I Cor. XIII, 4-8*).
 id mirum si morte non vincitur, quæ fortis mors (*Cantic. VIII, 6*), imo fortior morte, quæ quoque mortem mori coegit in morte *Reris*? O insuperabilis virtus charitas? quæ ipsum insuperabilem superasti, et cui omnia sub-
 unt, omnibus quodammodo subiecisti : dum amore Deus, humiliavit semetipsum, formam accipiens (*Philipp. II, 8, 7*), factus non solum homo, sed opprobrium hominum et abjectio (*Psal. XXI, 7*). Propter nimiam charitatem qua nos (*Ephes. II, 4*), continere ultra non potuit
 ua misericordias suas (*Psal. LXXVI, 10*), quod dilectam animam suam inimicis exponeret
 nicis suis, ut mortis timorem pariter et vitolleret ab amicis suis. Et si contra Deum
 uit, quanto magis adversus homines præ-
 ? Hinc extunc illa fidelium intrepida concordis, qua supplicia contemnentes, et mor-
 lcantes, læti per medias mortis fauces ad pa-
 revertuntur. Morientes exsultant, et insultant
 dicentes : *Ubi est, mors, stimulus tuus?*
xv, 55.) Jam non stimulus, sed jubilus,
 or medium tui latum lætumque exitum, viam
 ad regnum. Facit ergo charitas, ut pro ipso
 pso mori non metuant, sed affectent, a quo
 ari se vident, ut ne morerentur ipsi, morte
 ima vellet condemnari. Admirantes enim et
 stentes in Christo illum amoris excessum, a
 oposito sibi gaudio sustinuit crucem, humana
 ione contempta (*Hebr. XII, 2*), confundun-
 n reddere vicem : atque passionis ejus ludi-
 quasi quibusdam aculeis incitati, feruntur ef-
 in amoris abyssum et profundum charitatis,
 omnino et solummodo quæritantes, *Quid re-
 m Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?*
CXV, 12) et quadam sensata et sancta insa-
 entis translati, parum amare se reputant sic
 . Vehemens quippe vis amoris ratione non
 scitur, quia teste Apostolo, supereminet
 iæ (*Ephes. III, 19*) : majestate non terretur,
 oras mittit timorem (*I Joan. IV, 18*), miseriis
 reprimitur, quia in infirmitate perficitur (*II
 XII, 9*). Prorsus virtus omnipotens, quæ ipsas
 ias facit potentes, dum convertit **399** in ad-
 am, quæ parata sunt ad nocendum. Quæ suf-
 sancti milites Christi, impavidi et certi de vi-
 t, in mediis periculis incedunt tutissimi, nec
 onem, nec hominem metuentes.

Hinc Paulus periculis plurimis enumeratis, quin-
 clyte triumphaverat, triumphum causam adjun-
 Et in his omnibus superamus propter illum qui

dilexit nos (*Rom. VIII, 37*). Securus inter frendentium
 undique hostium fulgurantes hastas et circumvolan-
 tia spicula, cum charitate dormit, quæ sola potens
 est ignita nequissimi tela exstinguere (*Ephes. VI, 16*).
 Quippe peccatorum multitudinem operit (*I Petr. IV, 18*),
 et tentationum muscis prævalet. Prævalet et
 subicit illum Jebusæum populum, cæterosque Cha-
 nanitidæ prolis servire facit in tributo (*Deut. XX, 14*).
 Et in materia exercendæ virtutis, majoris profecto
 potentiæ est, erectum hostem dejicere, quam conan-
 tem reprimere. Charitatis proprium est, tentationes
 non perimere, ne insurgant : sed cum surrexerint,
 sternere ut non procedant. Itaque non tam virtus
 potens, quam virtutum potentia dicenda est, eo
 quod ab illa omnes aliæ accipiant, ut vere virtutes
 sint. Hæc est vita fidei, spei robur, et omnium in-
 tima vis et medulla virtutum. Hæc est, quæ vitam
 ordinat, affectus inflammat, informat affectus, ex-
 cessus corrigit, mores componit; valens ad omnia,
 et omnibus prævalens : quæ ipsam quoque omnipo-
 tentiam quodammodo reddit impotentem.

4. Nonne hæc est, quæ in Moyse divinæ justitiæ
 et potentiæ obstans, prævaluit in fortitudine? *Di-
 mitte me*, inquit, *ut irascatur furor meus contra po-
 pulum istum*. Audi, *Dimitte*; et Dominum teneri non
 dubites; nec aliunde, quam amoris fortitudine. Quæ-
 ris cujus? Illius utique servi fidelis, qui in populum
 majorem major fieri, et gloriosior esse renuit, nec
 carnali, ut assolet, devictus affectu; sed ne in Dei
 gloriam rueretur venenatis spiculis blasphemorum,
Ne quæso, ait, *dicant Ægyptii, Callide eduxit eos, ut
 interficeret in montibus* (*Exod. XXXII, 10, 12*), *nec
 potuit in terram introducere quam promisit* (*Num.
 XIV, 16*). Quidni cesserit justitia, cesserit potentia,
 ubi charitas de corde puro non tam rogabat, quam
 urgebat? Hanc vim, Domine, tu qui pateris, facis,
 simul in unum potens et pius. O quantum virorum
 talium penuriam patimur, qui pro nostris delictis
 Domino se opponerent, placarent iram, comprime-
 rent ultionem! *Non est*, ait propheta, *qui invocet no-
 men tuum, qui consurgat, et teneat te* (*Isa. LXIV, 7*).
 Sola quæ Dominum tenere possit, vis amoris, qua so-
 lum se teneri patitur. Sed quod non teneatur, pie con-
 queritur per prophetam : *Quæsi de eis virum, qui
 interponeret sepem, et staret in oppositum contra me,
 propterea ne dissiparem eam; et non inveni* (*Ezech.
 XXII, 30*). Quærit Deus quis se sibi opponat irato,
 cujus profecto proprium est misereri, peregrinum
 ulcisci. *Peregrinum*, inquit, *opus ejus ab illo* (*Isa.
 XXVIII, 21*). Quod opus? Nimirum opus ultionis et iræ.

5. Charitas igitur sua fortitudine extentam Dei ma-
 num, ne feriat, continet, Satanam sub pedibus conte-
 rit, et super inimicorum capita carbones congerit (*Rom.
 XII, 20*), potens non solummodo adversus carnem et
 sanguinem; sed adversus principatus et potestates
 tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ
 in cœlestibus (*Ephes. VI, 12*). In adversis fortis,
 sed fortior in prosperis. Solus enim amor Chris-
 ti, qui ridentis et iridentis fortunæ impuræ

blanditias spernit et conspuat, sapore dulciori delectatus, cujus respectu omnis dulcedo amara est, omnis jucunditas mœror est, omne pulchrum fœdum, omne suave molestum. Et hæc de ejus insuperabilitate sufficiant, etsi non ad materiæ copiam, quæ in littera est minus, certe ad occupationem tuam.

CAPUT II.

De insatiabilitate amoris.

6. Jam ad ejus insatiabilitatem accedamus. Sane amoris fortitudinem illa efficit dulcedo, quam sentit, cujus tantillo gustu facile Deum videns anima, cuncta contemnit, qui nisi in hujus mundi contemptu non potest amari; sciens dilectum invenire prius non posse, quam prætereuntis mundi figuram quodam despectu pertransierit. Hinc se in æ totam perstringens, non tantum ascensionis gradibus vel passibus utitur; sed inopinatis raptibus vel excessibus fertur, volans, non vadens in illa sublimia **393** secreta coelestium. Unde et Paulus non in tertium cœlum se ascendisse, sed raptum fuisse perhibet (*II Cor. XII, 2*), ubi sic afficitur eo quasi igni de altari; dum animus divino ebriatus amore obliviscitur omnium, et totus pergit in Deum, gustans illud quod nemo novit, nisi qui accipit (*Apoc. II, 17*). At quoties illam felicitatem percipiat, istam nesciat miseriam necesse est; quæ utique simul esse non possunt.

7. Ad hunc tamen amoris gradum etsi mortalibus interdum pervenire detur, diu tamen in eo stare anima prohibetur, donec corruptibilibus exuta exuviis libere evaserit in libertatem gloriæ filiorum Dei (*Rom. VIII, 21*). Nititur autem et trahitur illius desiderio faciei, quam juxta prophetam pater ut adamantem posuit (*Ezech. III, 9*), ut ferrea quæque corda attrahere possit. Tractus iste, etsi suavem quamdam habeat violentiam, magis tamen mortalitatis impotentiam notat, qua male gravata misera anima, sæpe a suo volatu decidere cogitur, et deficere a conatu. Habent igitur amatorii spiritus, corporis corruptione distenti, crebram de Dei visitatione lætitiâ, sed nullam copiam, dum nec plena esse sinitur, nec mœrosa. Unde et quodam jucundo joco interim ludere videtur cum filiis hominum (*Prov. VIII, 31*), a quibus dum teneri putatur, e manibus labitur: insectatus se patitur comprehendi, et disparrens rursus non videtur, donec denuo, lacrymis et precibus vocatus, revertatur; et ita, licet delectet visitatio, molestat vicissitudo. Sed quanto, putas, stupore perfunditur anima subtracta illa dulcedine, et ad hos sensuum laqueos captiva retracta? Nonne quasi de patria spirituum pulsa in vallem corporum, in aliud quoddam ignotum sæculum sibi cecidisse videtur, longe dissimile priori, in quo charitas friget, sensualitas regnat, caligat oculus mentis, et sensus viget corporis? Mœret tunc, ex alto suspiria trahens; inde misera, unde beata efficitur. Nam quanto gratiora fuerat experta, eo molestius fert ea sibi esse subtracta. Subtractio enim rei amatae, augmentatio desiderii est. Et quod ardentius optas, cares ægrius. Et hic languor amoris, qui non est

aliud, nisi tædium impatientis desiderii, quo necesse est afficientem vehementer amantis, absente quem amat.

8. Frustra, nisi fallor, sic languentis animæ conatur quis exteriori solatio lenire dolorem et mœrorem temperare, cum de intus curari oporteat dulce vulnus amoris. Nullo proinde humano solatio mitigatur secreti doloris sacra amaritudo, cum sublato interiori dulcoris gustu, nil prosit exterius consolari, imo secundum beati Job sententiam, omnes consolatores reputat onerosos (*Job. XVI, 2*). Sensit, hoc, qui dixit: *Renuit consolari anima mea; memor fui Dei, et delectatus sum* (*Psal. LXXVI, 3, 4*). Felix tristitia, quæ non de creatura, sed de Creatore concipitur; quæ nulla præsentis vitæ luget incommoda. Dignum plane ut Deum totius consolationis habeat consolatorem, quæ rerum fluentium qualibet affluentia renuit consolari. Non est gratia citra Deum, unde possit solatium capere, quæ præter illum nil didicit amare. Habeant alia vana solatia sua, quibus dicitur: *Væ vobis divitibus, qui habetis consolationes vestras* (*Luc. VI, 24*). Sibi solus consolator est, qui et inhabitator, charitas Deus. Qui etsi justis nunquam desit ad meritum, plerumque tamen ad solatium abest. Illud utilius; istud jucundius. Habetur igitur, sed latet, dum sensum cordis minime tangit illa suavitas habita, sed abdita.

9. Moram autem faciente, quem desiderat, non jam cum fatuis virginibus dormitat vel dormit (*Matth. XXV, 5*); sed crebris succensa suspiriis et gemitibus excitata, non valet ultra dissimulare tristitiâ, nec ignem abscondere, qui triste pectus adurit. Non jam deliberat, non consulit rationem, non verecundatur: modum ignorat et ordinem, id omnino et solummodo satagente animo, quomodo redeat præsentata dulcedo, cujus quantamlibet festinationem reputat tarditatem. Hoc est, dilectissime, quod aliquando quæsisisti, quid sit quod Augustinus ait: *Amor Dei non capit de impossibilitate solatium*. Omne enim desiderium tunc solet ratione mitigari, cum desideratum impossibile sit haberi. Amoris tamen violentia nulla impossibilitate frenatur. Nam etsi animam terrena inhabitatione pressam, immersam luto, illa felicitate ex integro frui omnino impossibile omni homini constet, nullum tamen **394** sic amanti hæc impossibilitas præbet solatium, quominus ardeat et æstuet habere quod optat. Quo tamen desiderio, etsi ratio excedatur, non offenditur Deus, qui simile quiddam videtur innuisse præcepto: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex omni mente tua* (*Matth. XXII, 37*). Quod tamen in hac vita mortali, vel potius morte vitali, a nemine posse impleri (34), tam rationibus, quam auctoritatibus constat. Ab omni tamen homine debere optari nemo est qui ambigat. Unde in justis descriptione

(34) Nempe secundum omnem perfectionem suam. Vide. S. Bernardi tract. De diligendo Deo, cap. 10, n. 29, et notas.

dicatur: *In mandatis ejus volet nimis* (Psal. cxi, 1). Velle nimis, est plus velle quam posse. Quo sensu et ego dictum puto: *Adolescentulæ dilexerunt te nimis* (Cantic. 1, 2). Quid enim *nimis*, nisi supra posse et vires? Infinitus quippe et immensus est Deus, in quem tendit amor eorum, ut nullus possit esse finis vel mensura amoris. Amat ergo sic amans anima, etsi nimis posse suo, minus tamen velle suo: nec capit de hac impossibilitate solatium, sed potius desiderii incrementum. *Concupivit*, ait quidam, *anima mea desiderare justificationes tuas* (Psal. cxviii, 20). Nec potuit satiari desiderio, qui non visa desiderare concupivit. Fames enim animæ desiderium est. Sic vere Domini amans anima amore non satiatur: quia Deus amor est quem qui amat, amorem amat. Amare autem amorem circumlum facit, ut nullus finis sit amoris.

10. Viles igitur quemadmodum insuperabilis est charitas, omnia superans; ita et insatiabilis, omnia vorans, et ex copia parit inopiam, dum ex prægestis quidem deliciis amplius tamen in desideriiis exardescit. Quæ etsi dentur ad plenitudinem, nunquam tamen ad satietatem. *Qui edunt me*, ait, *adhuc esurient* (Eccli. xxiv, 29). O Deus bone, quem amare, edere est; quomodo amantes te sic reficis, ut magis esuriant, nisi quia tu simul cibus es et esuries? Et qui te non gustaverit, te prorsus esurire nescit. Ad hoc ergo cibus, ut esurire facias. *Esurientes*, ait illa plena, *implevit bonis* (Luc. 1, 53). Quibus bonis? Nolo a me quæras, quæ sunt bona charitatis. Profecto æstimo illa, de quibus dicitur: *Oculus non vidit, Deus, absque te quæ abscondisti timentibus te* (Isa. lxii, 4): et alius: *Quod oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascendit* (I Cor. ii, 9). Audis diligentibus præparata, ut dilectionis bona fore non ambigas. In hac enim repositæ sunt æternitatis deliciæ, et omnis cœlestis suavitas. In hac sunt pax, patientia, longanimitas, et gaudium in Spiritu sancto (Rom. xiv, 17); et quidquid jucundum mente concipi potest, et ultra. Hoc, inquam, præparasti diligentibus te; sed abscondisti timentibus te, donec charitas foras velamen mittat timoris (I Joan. iv, 28), ut videre possint, quam magna multitudo dulcedinis tuæ (Psal. xxx, 20), quæ etsi replet, satiat nunquam. Ideo audeo dicere illos, si qui sunt, secunda stola vestitos.

11. Objicis forsitan illud: *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (Psal. xvi, 15): et illud quod Jerusalem quæ sursum est, adipe frumenti satiatur (Psal. cxlvii, 14). Sed satietatem ibi desiderati abundantiam notare noveris, non desiderii finem. Finis autem desiderii, ut ait quidam, satietas est. Qui vero semper esuriunt, liquet quod satiati non sunt. Sed vere beata esuries, quæ solum esurit quod habet, et solum habet quod esurit. His itaque persuasum sit charitati tuæ, quod dulcedine divini amoris nemo in futuro satiari, nemo in præsentia impleri potest. De qua impossibilitate solatium tibi sit, nullum habere solatium. Patientiam tibi

opto; sed impatientem esse in hoc magis expedit.

CAPUT III.

De incessabilitate amoris.

12. His ergo utrisque [fort. utcunque] præactis, ad investiganda reliqua stilus percurrat, quantum ad tam digna aditum aperire dignabitur in dulcedine sua pauperi Deus. Solet tamen in his facilius patere ingressus pie pulsantibus, quam subtiliter perscrutantibus. Pulsat qui affectat, qui orat et pulsantibus aperitur (Matth. vii, 7). Non enim ambigendum est, quin libenter pulsanti aperiat, qui nondum pulsantem hortatur ut pulset. Sic Deus prius vult a se requiri etiam quod promittit. Et ideo quod dare disponit, prius promittit, ut rogandi ausum præbeat, et ut quod daturus erat gratis, devota promereatur oratio. In hoc nobis a nobis merita extorquens, dum nos prævenit, tribuendo **395** quod retribuamus, agit ne gratis tribuat. Plane dignus ut reametur, qui nos sic prævenit in amando. *In hoc*, inquit Joannes, *est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos* (I Joan. iv, 10). Præcedit igitur amor suus, nostro quidem benignior, sed noster expenditur justior. Ipse enim adhuc ingratos gratis diligit: nos vero suo dono, non debito, constat diligere. Dat unde, et facit quare amatur, ut de suo et pro suo pariter diligatur. Et quidem donum illud prosequi omitto, eo quod ineffabile sit. Nam etsi sentiri a paucitate spiritualium possit, exprimi tamen a nemine potest. Solum enim illud novit, qui dat, et qui accipit (Apoc. ii, 17), exclusis cæteris. Ipsis etiam accipientibus et habentibus suspecta, et est incerta illa clausa collatio, idque salubriter, ut præsumant.

13. Sed nunc, quæso, reduc oculos ad hæc inferiora, quæ videntes plerique non vident; et adverte si non cuncta quæ vel nobis in prosperis serviunt, vel contra nos sæviunt in adversis, quædam sint charitatis calcaria urgentia quodammodo ad cursum amoris. Ad hoc enim omnia cursus sui finem dirigunt, ut humanis utilitatibus et oblectationibus occurrant, vel defectibus certe succurrant. Hoc cœlum, terra, mare et aer, hoc circuitus temporis, redivivis partibus antiqua innovans, dilapsa reformans, consumpta restaurans, implere non cessat: ut sicut hæc continua, communiaque beneficia respicere nemo est qui possit, ita tantum beneficium diligere non sit qui non debeat. Assentis forsitan de prosperis; at adversa quomodo amorem doceant, vel exigant, tibi innotescere cupis. Cum plerumque humana ingratitude superbe sibi arrogat dona Conditoris, vult idem hominis Conditor alto salubrique consilio hominem tribulationibus exerceri: ut, cum defecerit homo, et subvenerit Deus, ut dignum est, ametur ab homine. Hoc est quod dicit: *Invoca me in die tribulationis; eruam te, et honorificabis me* (Psal. xlix, 15). Ex occasione quippe frequentium necessitatum, crebris necesse est interpellationibus Deum ab homine frequentari, frequentando gustari, gustando probari quam dulcis est Deus: sicque cor

ferreum quod beneficiis emolliri nequibat, flagellis eruditum ad gratiam liberantis liquescat, discatque Deum diligere, etsi non propter suam bonitatem, certe propter suam utilitatem propriam. Et hic gradus amoris amare inchoantibus primus est. Jam vero amantibus infimus gradus, cum nec propter ipsum, sed propter nos, Deum diligimus. Liqueat igitur, quemadmodum tantum carnaliter et carnalia amantem ad Dei amorem adversa instruunt, et quodammodo cogunt.

14. Sed et ipsis amore succensis, non inferiori consilio interdum prospera subtrahuntur, et ingeruntur adversa : ut si forte, quod vitare difficile est, blandiens prosperitas aliquam sibi subriperit amoris particulam, succedens tollat adversitas, quæ sola juxta Joannis doctrinam, veraciter docet, *non diligere mundum nec ea quæ in mundo sunt* (I Joan. II, 15). Sic Israelitæ coguntur ab Ægyptiis Ægyptum egredi. Quia, teste beato Gregorio, dum mundus animum calamitatibus pulsat, nil aliud, nisi ut non diligatur, clamat. Solus igitur amor est, quem a nobis Deus exigit, aut cum beneficiis obruit, aut flagellis corripit, vel consiliis instruit, vel mandatis astringit. Plenitudo legis charitas est (Rom. XIII, 10), et legem continet et prophetas. Quia quidquid divina lege indicitur, vel interdicitur, ad solum amorem reducitur. Solve tributum amoris, et Domino noveris satisfactum.

15. Quid igitur, inquit, nobis prodest tanta in nostro victu parcitas, in habitu vilitas, in vigiliis et disciplinis jugis austeritas? Paucis accipe. Quædam sunt charitatis obsequia placentia et placantia, si in charitate fiant; at sine charitate nihil prosunt. Hæc est enim virtus, in qua nec minimum opus respuitur; sine qua nec maximum acceptatur. Non prædicatio, etsi linguis fiat angelorum. Non fides, etiamsi montes transferat. Non eleemosyna, etiamsi omnes facultates in cibos pauperum distribuat. Non corporis afflictio, et si tradatur corpus ita ut ardeat (I Cor. XIII, 1-3). Non missarum solemnities, quia ante fratris reconciliationem munus offerri prohibetur (Matth. v, 24). Ipse enim amor hominum Deus est, cui omnis creatura merito confitetur et dicit, *Bonorum meorum non egēs* (Psal. xv, 2) : sed hoc solum requirit ab omni homine, quod nulli constat esse difficile. Solus enim amor est, ut ait Augustinus, qui nomen difficultatis ignorat. Qui cum multa amico impenderit, pauca vel nulla se judicat impendisse. Hinc est quod annorum multitudo videbantur Jacob dies pauci præ amoris magnitudine (Gen. xxix, 20). Verus enim amans quidquid pro amico patitur, vix sentit; dum sic totus amori intendat, ut præter dilectum nil plene cogitare sinatur, quem sicut signaculum gerit super cor, et super brachium suum (Cantic. viii, 6).

16. Denique qua parte subrepere possit illius oblivio, qui præter illos incircumscripti luminis radios, præter illos rivos incorruptæ dulcedinis, quibus ineffabiliter animam influit, in rebus etiam

visibilibus amanti se exhibere non cessat? Integer quippe amator Dei quocumque se vertit, familiarem secum habet admonitionem amoris. Rebus his pro speculis utitur; et in omne quod cernit, sui amoris resultat memoria; aspicit cuncta, et cum qui condidit, et quo condiderit fine. In his non tam admirabilem, quam amabilem sibi sentit, atque ex arrha dilectionis quam præcontulit, sapienter æstimat quanta reservavit in dotem. Castus profecto columbinusque oculus amor est, qui in rebus usui humano concessis nulla libidine figitur, sed in transitoriis contemplatur æternum. Iste est oculus qui non clauditur, quia carnalitatis palpebra caret. Nullo turbatur injecto, quia nihil admittit forinsecum. Nulla cæcatur caligine, quia trabes in eo non sunt ullæ. Nulla gravatur sopore, teste qui ait : *Ego dormio, et cor meum vigilat* (Cantic. v, 2). Oculus rectus, oculus vere dexter, quem nulla deorsum vertit sinistra intentio, nulla deorsum inflectit terrena affectio. Oculus vere simplex et prudens, quem nulla concutit incerta suspicio; nulla detinet curiosa sollicitudo, illum incessabiliter intuens, in quem angeli desiderant prospicere (I Petr. i, 12). Amor enim vehemens, ut ait Augustinus, non potest non videre quem amat : quia amor oculus est, et amare videre est. Hoc oculo te vulneratum fatetur, qui ait : *Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum* (Cantic. iv, 9). Duos nempe oculos habet anima, unum quo intelligit, alium quo inquirat. *Dominus*, inquit Psalmus, *prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum* (Psal. LII, 3). Et horum duorum dexter oculus est amor, qui requirendo vulnerat. Neque enim ille *saliens in montibus et transiliens colles* (Cantic. ii, 8), id est, omnem sensum superans, humanum videlicet, et angelicum, absque vulnere capitur duntaxat amoris.

17. Quæris quid sit vulnerari Deum? Et ego : Illam omnipotentiam nostræ infirmitati pie condescendere, est quasi vulneris quadam apertura internæ suavitatis secreta patefacere. Vulnerari ergo potest, qui, etsi sit impassibilis, compassibilis tamen est. Vulnus hoc absque ira infligitur, et absque dolore sentitur. Hunc vulnerantem oculum ille Ammonitarum rex super infelici fœdere molitur eruere. *In hoc*, inquit, *ineam vobiscum fœdus, ut omnibus oculis dexteros eruam* (I Reg. xi, 2). Sublato enim amore, qui dexter est oculus, ad solum errorem remanet intellectus, quem sinistrum diximus. Intelligere quippe nec amare illorum error erat, *qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis* (Rom. i, 21). Quam multi qui errores persequi videntur, hoc errore cæcantur! quo nullus forsitan potest deterior inveniri.

18. Videtur itaque ab amantibus Deus utroque oculo, sed altero vulneratur, quando ubi intellectus caligat, amor penetrat; ubi ille repellitur, iste admittitur. Quippe perscrutari prohibemur, *et plus sapere quam oportet* (Rom. xii, 3) : sed amare etiam plus quam possumus, præcipimur. Non potest

etiam obtenebrari amoris oculus, quominus videre possit quem amat, etsi non *sicut est* (*I Joan. III, 2*), quod, teste Joanne, servatur in præmium; sed certe sicut viator, quod in præsentem ad solatium indulgetur. Videtur autem a quolibet amante prout amat, ab alio quidem sic, ab alio vero sic, pro varietate affectuum quibus feruntur in ipsum. Alii ad divinitatis arcana ferventius inhiant; alii humanitatis mysteria securius admirantur, contemplantes altissimum consilium Dei super salutem generis humani. Totum tamen tutum est, quidquid amoris oculus **397** intuetur, qui solus nunc videt ad meritum, visurus quandoque ad præmium, cum sublato corruptionis nubilo, *faciem illam*, ut scriptum est, *videbit in jubilo* (*Job. XXXIII, 26*). Poterant hic multa adjici, famelicis, etsi non fastidiosis profutura: sed ne prolixiori sermone te gravem, stilum premo, multo plura fateor cupientem.

CAPUT IV.

De inseparabilitate amoris.

19. Jam nunc ad medium veniat ultima illa tuæ petitionis particula, maxime illa quam instanter postulas, vir devotissime [*Richard. add. Severine*], meis quidem labiis, sed tuis certe meritis explicanda, quibus non tantum in studiis, sed et in cunctis meis necessitatibus non mediocriter fido. Ut autem in ea quæ proposuimus, suo tramite sermo gradiatur, quæ dicta sunt brevi revocentur catalogo [*Richard. epilog.*]. Habes enim in præmissis, quod et charitas insuperabiliter pugnat, insatiabiliter gustat, incessabiliter videt; in manibus addere est quod inseparabiliter hæret. Adeo namque tenerum est amoris glutinum, ut non tam jungere quam unire dicatur. Prorsus bonum glutinum est, tripliciter liniens virum virtutis, ut sibi, proximo, Deoque conveniat et cohæreat in veritate. In se quippe homo per amorem unus efficitur; dum se intra se colligens, et reductis affectibus a cunctis locis, quibus captivi tenentur, solum unum incommutabiliter amat, nec amplius in diversa mutatur. Partitus enim per amorem in plura, nunquam sibi invenitur unus et idem, sed semper sibi ipse est dissimilis; quia toties variari cogitur, quoties quod amat, variatur. Qui enim labenti innititur, necesse est cum labente labatur. Proximo etiam per charitatem unitur homo, dum non solum sine querela vivendo, cum omnibus unum studet effici, et omnium successibus coaptari, gaudere cum gaudentibus, et flere cum flentibus (*Rom. XII, 15*), infirmari cum infirmis, et cum scandalizatis uri (*II Cor. XI, 29*); juxta quod scriptum est, socius in tribulatione et regno (*II Cor. I, 7*; *Apoc. I, 9*). Sic multitudinis credentium erat cor unum, et anima una (*Act. IV, 32*), quando nec voluntatum varietas, nec rerum proprietates animos dividebat; sed firmiter stringebat charitas et suaviter cohibebat in unitate spiritus, in vinculo pacis (*Ephes. IV, 3*). Heu! inquam, in inferiori sæculo delapsi sumus nos, in quos fines, imo sæculorum fæces devenerunt (*I Cor. X, 11*); cum (ut de sæculi hominibus tacea-

mus, quos obcæcavit ambitio) et ipsa religionis electio nostro miserabili tempore tanta divisione spargatur, ut vix unus alteri conveniat in unum, nisi forte adversus Dominum, et adversus Christum ejus (*Psal. II, 2*). Ubique apparent scissuræ turris charitatis David; et in tantum jam hiant, ut vicinam ruinam omnino minentur. Servatur sub tunica una et veste simili cor vanum et omnino dissimile, ita ut de religione antiqua vix signa servantur, et venientibus ad sepulcrum Domini, quod claustrum est, et Christum quærentibus solum lintamina pateant, id est, habitus forma. Fateor, tædet me hic esse, exeamus hinc: neque enim hoc loco de viliis loquendi propositum est.

20. Deum homini et hominem Deo unit charitas, non solum illa ineffabili unitate, qua nostra natura unitur Verbo æterno in unitate personæ, quam efficit utique illa charitas, qua ante mundi constitutionem nos dilexit (*Ephes. I, 4*): sed etiam de qua ait Apostolus: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est* (*I Cor. VI, 17*). Profecto unitas hæc amoris est, quia homo totis præcordiis et totis votis supernæ et æternæ voluntati conformis unitur Deo glutino quod non dissipabitur. Est enim charitas vinculum perfectionis (*Coloss. III, 14*), quo mentes fidelium artissimo complexi sibi invicem hærent, et suo capiti per omnes juncturas connectuntur in unum corpus, in mutuo participio bonorum omnium, ut fidenter quilibet dicere possit: *Particeps sum ego omnium timentium te, et custodientium mandata tua* (*Psal. CXVIII, 63*). De hoc dictum puto: *Funiculus triplex difficile rumpitur* (*Eccle. IV, 12*). Triplex dicitur, eo quod, ut præfatus sum, tripliciter liget? Vis tibi funiculum triplicem describat Apostolus? *Finis*, inquit, *præcepti est charitas, de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta* (*I Tim. I, 5*). Solum cor purum est, quod supereffluere nescit. Nil facilius exposito scædatur, quod sola contineret **398** charitas ne frustra pateat. Porro, juxta Apostolum, conscientiam bonam habet ad omnes (*Hebr. XIII, 18*), qui proximi bonum æque ut proprium diligit: si quominus, convincitur non habere illam, quæ non quærit quæ sua sunt (*I Cor. XIII, 5*). Fides non ficta illa, est quæ per dilectionem operatur. Alioquin non modo fictam, sed etiam mortuam Jacobus ea dicere non veretur (*Jac. II, 20*). Et vere iste *triplex funiculus difficile rumpitur*, quo vinctus Paulus ardentem dicit: *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas?* (*Rom. VIII, 35*.) Validum profecto vinculum cui nulla prævalet violentia; inseparabiliter continens amantem cum amato.

21. Nemo tamen me æstimet cum illis sentire, imo desipere, qui charitatem semel habitam asserunt ultra perdi non posse. Quia si omnis qui habet charitatem, haberet perseverantiam, frustra suos discipulos Dominus monuisset: *Manete in dilectione mea* (*Joan. XV, 9*). Sed et hoc indubitanter senserim, charitatem posse sponte deseri, non violenter au-

erri : aufertur omni, aufertur nulli, ut nullus nisi suo vitio ea careat. Ut autem hac mutua virtute in unum occurrere possint affectiones amantium, cor amantis animæ liquefieri necesse est, ut transfundi possit et transformari in illum quem amat, et mutari in virum alterum : quemadmodum aquæ stilla multo infusa vino, deficere a se tota videtur, dum alterius saporem induit et colorem. Hinc illi pie amantium crebri defectus, imo profectus, dum de se in se nihil sentiunt, nisi quod in Christo Jesu sunt. Nosti quid dicere velim? Nemo te melius. Solum liquidum est, quod omni formæ congruit : quod optime convenit cordi amatoris. *Factum est*, ait ille, *cor meum tanquam cera liquecens* (Psal. xxi, 15).

22. Res liquecendo mollitur dilatatur, purgatur. Et nunc hunc triplicem affectum considera in amore, qui vere ignis divinus est, corda resolvens, purgans et conflans in massam unitatis; quemadmodum varia metalla soluta igni concurrunt in unum. Ad tactum cujus mollitur et cedit illa odiosa duritia, quæ est insensibilitas cordis qua homo nec sentit se, nec alium; nec pietate flectitur, nec precibus inclinatur; exemplis non inducitur, minis non terretur; beneficiis duratur, flagellis non eruditur; frontosus ad turpia, pronus ad illicita, flecti vel subdi nescius, nisi cum resistere non potest. Et in omnibus exemplum tibi sit duritia cordis.

23. Emollitum autem cor, juxta Pauli doctrinam dilatatur (II Cor. vi, 11), a dextris et a sinistris usquequaque diffunditur, subveniens pariter hostibus et amicis, atque grato quodam et spontaneo occurso omnibus occurrit congaudens profectibus, vel defectibus condolens proximorum. Fluit igitur, sed non effluit; quia sic derivatur ad alios, ut a se aliquatenus non recedat. Et vide ne forte Propheta senserit id ipsum, qui, cum cor suum ceræ liquecens comparasset, protinus adjunxit : *In medio ventris mei* (Psal. xxi, 15). Liquidum fuit, sed extra non effluxit. Solus effluxit, qui sic intendit aliis, ut sibi non attendat. *Videte*, ait Apostolus, *ne forte supereffluatis* (Hebr. ii, 1). Neque enim necesse est ut his excessibus, in quibus humani spiritus lutosus sensibus avelluntur, extra eos esse dicantur, cum Paulus in suo raptu an in corpore an extra corpus, se dicat prorsus ignorare (II Cor. xii, 2, 3). Ubi ergo sunt, inquis? In eo quod interius est sui. Profundum est cor hominis et inscrutabile (Jerem. xvii, 9), et ita secretus sibi est, qui sui ipsius nesciat interius. Non igitur educuntur, sed inducuntur spiritus in illo interiori cœnaculo, quantumcunque est illud, ut clausis seorsum sensuum ostiis, securius secretiusque, castissimoque complexu convenient cum dilecto, et ibi melius secum sunt, cum sic ubi sint nesciunt, tutius se habent, cum se hoc modo perdididerint.

24. Porro liquefactum purgari necesse est, et

ad purum excoqui, si quam habet scoriam, ipso amore, qui ignis consumens est, paleas ignorantie, et delicta juventutis purgans, et purgatissimam faciens animam, et divino dignam conjugio, non habentem maculam neque rugam. Audi flammam vorantem : *Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum* (Luc. vii, 47). Denique diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (Rom. viii, 28), et nihil imputatur ad mortem. Omne autem quod ipse non imputaverit, sic est ~~sed~~ quasi non fuerit. Beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum (Psal. xxxi, 2). Nam qui non habet, nemo est nisi ille solus inter mortuos liber (Psal. lxxxvii, 6). Sic calefactum et liquefactum cor facile ad omnem dilecti sermonem compungitur et ebullit, experiens illud quod canitur : *Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est* (Cantic. v, 6) : et illud quod in Evangelio legitur : *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via?* (Luc. xxiv, 32.) O dulcis confabulatio Dei in anima et cum anima, quæ sine linguæ et labiorum formatur strepitu, et sine aure percipitur et sub silentio? Solus qui loquitur, et cui loquitur, audit illam : omnis alienus excluditur.

25. Sunt autem verba illa quædam cœlestis fontis irrigua, rigantia corda arentia præ amoris multitudine et desiderio, quorum de deliciis [Richard. quorum dulcis] narratio est, de civitate Dei, et pace, et copia civitatis, de civium gloria, de decore lucidissimæ mansionis, pellens a corde fastidium, et a corpore fatigationem, nuntians dilecto quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere. Nec aliud petiit vel passus est, qui dicebat : *Dormitavit anima mea præ lædio, confirma me in verbis tuis* (Psal. cxviii, 28). Similia autem sunt verba veritatis nostris cogitationibus; et tamen nemo tantus observator est, qui facile discernat quid cor pariat, nisi qui Dominum loquentem advertit : *Quid cogitatis mala in cordibus vestris?* (Matth. ix, 4), et illud : *De corde exeunt cogitationes malæ* (Matth. xv, 19) : et : *Omnis qui mendacium loquitur, de suo loquitur* (Joan. viii, 44); et illud Apostoli : *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis* (II Cor. iii, 5). Mala autem in corde dicimus juxta illud : *Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus* (Psal. xlii, 1). Bona autem audivimus. Unde : *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus* (Psal. lxxxiv, 9). Et prorsus hujus auditui dabitur gaudium et lætitia : *Nec revertetur hoc verbum vacuum, sed faciet ad quodcunque misit illud* (Isa. lv, 11), rigans et fecundans penetralia cordis. Qui talibus verbis docentur, dociles Dei sunt, et unctio eos docet de omnibus (I Joan. ii, 27), quæ sola omnem veritatem docet, celerique magisterio loquitur quædam mysteria Dei, quæ non licet homini loqui, et si audire liceat, qualia apud sæculi magistros nullatenus audientur : quorum virtute et auditu corda liquecunt, liquecendo et deficiendo perficiantur, dum in unitatem illam

occurrunt, quam suis Salvator orat et optat in Evangelio: *Ut sint, inquit, unum, sicut et nos unum sumus* (Joan. xvii, 11, 21); cujus Joannes in Epistola meminit, dicens: *Sicut ipse est, et nos sumus in hoc mundo* (I Joan. iv, 17): ut sicut videlicet illa beata et beatificans personarum Trinitas amore continetur æterno, absque confusione, ut nec unitatem turbet personarum numerus, qui essentiam non multiplicat, nec unitas Trinitatem redigat in singularitatem personæ: sic et ipsi uniantur et ordinantur in charitate, non comparatione quidem, sed qualicumque similitudine. Nec absurdum putetur quod dixi Deum amore contineri, cum non alio dixerim quam se ipso, et quam se ipsum de aliis.

Amat ergo Deus, et ex se toto amat; quia tota Trinitas amat, si tamen totum dicit potest de infinito et incomprehensibili, aut certe de simplici. Quomodo reamabis, anima, vitæ tuæ gratuitum largitorem, largissimum administratorem, pium consolatorem, sollicitum gubernatorem, copiosum redemptorem, æternum conservatorem, ditatorem, glorificatorem?

CAPUT V.

De dignitate et præcellentia charitatis.

26. Charisma peroptimum charitas est plane incomparabile. Denique quidnam huic comparandum putamus, quæ ipsi præfertur martyrio, ac fidei transferenti montes? Porro per charitatem homo in Deo, et Deus in homine est. Quid enim ita Dei ut charitas? Nempe et Deus est, Charitas libertatem donat, timorem pellit (I Joan. 16, 18), laborem non sentit, meritum non intuetur, præmia non requirit; et tamen plus omnibus urget. Nullus terror sic sollicitat, nulla præmia sic invitant, nulla justitia sic exigit. Charitas non quærit quæ sua sunt. Charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquam excidit, non in foveam ~~400~~ ruit, et pro tributis malis cumulat bona. O charitas patiens: sed et compatiens! Charitas patiens est, sufficit; benigna est (I Cor. xiii, 5, 8, 4), cumulus est: patiens charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquentem; sed benigna trahit, adducit, converti facit ab errore. Benigna charitas etiam quos tolerat amat, et amat ardentem. Flet quippe charitas; sed ex amore, non mœrore, flet ex desiderio, flet cum fletibus (Rom. xii, 15).

27. O bona mater charitas, quæ sive foveat infirmos, sive exercent profectos, sive arguat inquietos, diversis diversa exhibens, sicut filios diligit universos. Cum te arguit, mitis est; cum blanditur, simplex est: pie solet sævire, sine dolo mulcere; patienter novit irasci, humiliter indignari; læsa non provocatur, spreta revocat. Ipsa est enim hominum mater et angelorum. Non solum quæ in terris sunt, sed etiam quæ in cælis sunt, pacificavit (Coloss. i, 20). Ipsa est quæ Deum homini placans, hominem Deo reconciliavit. Charitatis profecto damna sunt scandala pusillorum. Nec enim

charitas charitatem offendit aut contemnit, cum sentit offensam. Nam se ipsam non potest negare, nec in se ipsa divisa est. Novit potius in se divisa conjungere, juncta dividere nescit. Pacem diligit, congaudet unitati. Sola quippe est quæ generat, colligit, solidat et conservat ubicunque servare cognoscitur unitas in vinculo pacis. Cum omni fiducia charitas pulsat ad ostium amici, nequaquam putans se pati repulsam, quæ amicitiarum matrem se novit. Nec veretur signatissimum paulisper inquietare otium propter suum negotium. Illa siquidem vera et sincera est charitas, qua proximi bonum ut nostrum diligitur. Nam qui magis aut certe solum diligit suum, convincitur non caste diligere bonum, quod utique propter se diligit, non propter ipsum. Amemus et amemur, in altero nobis, in altero nostris consulentes. Nam, quos amamus, in ipsis profecto requiescimus; a quibus autem amamur, ipsis nos in nobis requiem paramus. Porro amare in Deo, charitatem habere est: studere vero amari propter Deum, charitati servire est. Utramque teneo, dilectionem Dei, et dilectionem proximi, cum te amo, Domine Jesu, qui meus proximus es, quoniam homo es, et fecisti mecum misericordiam, et nihilominus es super omnia Deus benedictus in sæcula.

CAPUT VI.

De natura seu indole et vi veri amoris, tum hominis erga Deum, tum Dei erga hominem.

28. Flagrans vehemens amor præsertim divinus, cum se intra se cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, quave serie, seu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentum. Interdum nec verba requirit, nec voces omnino ullas, solis ad hoc contentus suspiriis. Amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose, qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cætera, contemnis omnia præter te, te contentus. Confundis ordines, dissimulas usum, modum ignoras: totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod consilii judicive esse videtur, triumphas in temetipso, et redigis in captivitatem. Frustra ad audiendum legendumve amoris carmen, qui non amat accedit: quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim græce loquentem non intelligit qui græcum non novit, nec latine loquentem qui latinus non est, et ita de cæteris: sic lingua amoris ei qui non amat, barbara erit; erit sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens (I Cor. xiii, 1). Amor reverentiam nescit; ab amando quippe amor, non ab honorando denominatur. Honoret sane qui horret, qui stupet, qui metuit, qui miratur. Vacant hæc omnia penes amantem; propterea qui amare amat, et aliud novit nihil. Ipse qui honori, merito et stupori, et miraculo est, amari tamen plus amat. Exigit Deus timeri ut Dominus, honorari ut pater, et ut sponsus amari. Quid in his præstat, quid eminet? nempe timor? Absit hoc: et timor pœnam habet (I Joan. iv, 18).

et honor non habet gratiam, et qui de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est. Et quidem soli Deo honor et gloria (*I Tim. 1, 17*) : sed horum neutrum acceptabit Deus, **401** si melle amoris condita non fuerint. Is per se sufficit, is per se placet et propter se; ipse meritum, ipse præmium sibi est. Amor præter se non requirit causam, non fructum : fructus ejus usus est. Amo quia amo; amo ut amem. Ubi autem amor, labor non est, sed sapor : quoniam amanti nihil difficile est. Amor dominum nescit : per se satis subjectus est, obsequitur sponte, gratis obtemperat, libere retinetur.

29. Amat et Deus, nec aliunde hoc habet. Ipse est unde amat, et inde vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc ipse est. Neminem suspicit amor, sed nec despicit quidem. Omnes ex æquo intuetur, qui perfecte se amant, et in se ipso celsos humilesque contemperat; nec pares modo, sed unum eos facit. Magna res amor. Nam cum amat Deus, non aliud vult quam amari : quippe qui ob aliud non amat, nisi ut ametur, sciens ipsos amore beatos, qui se amaverint. O suavitatem! o gratiam! o amoris vim! Summus omnium imus factus est omnium. Quis hoc ferit? Amor dignitatis nescius, dignatione dives, affectu potens, suasu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor; ut sciamus amoris fuisse quod plenitudo effusa est, quod altitudo adæquata est, quod singularitas associata est. Deus non modo amans, sed amor est, et solam amoris vicem requirit et fidem.

30. Quidni ametur amor? Et quid tam cordium vita, quam Deus meus Jesus? Is vere est et amans, et amabilis, et totum quod de ipso est, vere est, quando ipse est non aliud sane quam ipsa est veritas. Quis fidus, verusve animæ amor, nisi utique is, quo veritas adamatur? Rationis sum compos, veritatis sum capax : sed utinam non forem, si amor in me defuerit. Non sum securus a securi, si absque eo inveniar. Valde omnino mihi amandus est, per quem vivo, sum, sapio, si ingratus non sum et indignus. Dignus plane est morte, qui tibi, Domine Jesu, recusat vivere, et mortuus est; et qui tibi, non sapit, desipit : et qui curat esse non propter te, pro nihilo est, et nihil est. Propter temetipsum, Deus, fecisti omnia (*Prov. xvi, 4*) : et qui esse vult sibi et non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Pro his ergo ita sum amans te quantum possum. Sed est quod me plus movet, plus urget, plus accendit. Super omnia, inquam, reddit amabilem te mihi, Jesu bone, calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc omnino amorem meum facile vindicat totum sibi. Hoc est quod nostram devotionem et blandius allicit, et justius exigit, et arctius stringit, et afficit vehementius.

CAPUT VII.

De duplici lingua, Verbi, et animæ.

31. Spiritus est Verbum, spiritusque anima, habentque linguas suas, quibus se alterutrum alloquantur, præsentisque indicent. Verbi quidem lingua favor dignationis est; animæ vero, fervor devo-

tionis. Elinguis est anima atque infans quæ hanc non habet, et non potest ipsi nullatenus sermocinatio esse cum Verbo. Ergo hujuscemodi linguam suam cum Verbum movet, volens loqui ad animam, non potest non sentire. Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus (*Hebr. iv, 12*). Et rursus cum suam anima linguam movet, latere Verbum multo minus poterit, non solum quia ubique præsens est; sed propter hoc magis, quod, nisi ipso stimulante, devotionis lingua minime ad loquendum moveatur. Verbo igitur dicere animæ : *Pulchra es*, et appellare amicam, infundere est, unde et amet, et se præsumat amari. Ipsi vero Verbum vicissim nominare dilectum, et fateri pulchrum (*Cant. 1, 14, 15*) quod amat, et quo amatur, illi sine fictione ascribere et fraude, mirari dignationem et stupere ad gratiam. Ita sane locutio Verbi infusio doni, et responsio animæ cum gratiarum actione admiratio.

32. (34*) Cum præsto est quod amatur, viget amor; languet cum abest : quod non est aliud quam tædium quoddam impatientis desiderii, quo necesse est affici mentem vehementer amantis, absente quem amat, dum totus in expectatione suspensus, quantumlibet festinationem reputat **402** tarditatem. Subtractio nempe rei quam amas, augmentatio desiderii est, et quod ardentius desideras, cares ægrius.

CAPUT VIII.

De activa et contemplativa vita.

32. Forte appetis contemplationis quietem? Et bene facis. Ergo cura virtutum exercitio sanctum otium prævenire. Alioquin delicato satis otio dormire voles, si non exercitatus quiescere appetas, et Liæ fecunditate neglecta solum cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed et præposterus est ordo ante meritum exigere præmium, et ante laborem sumere cibum. Non igitur putes de proprio amore quietis, sanctis obedientiæ actibus, seniorumve traditionibus præjudicium ullatenus faciendum : alioquin non approbat Dominus tuæ contemplationis inane otium, propter quod non exaudiet orationes tuas, vocatusque non veniet. Nec enim dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, ut mori quam non obedire maluerit. Ex bonis operibus recipit consolationem mens assueta quieti, quoties sibi lux, ut assolet, contemplationis subtrahitur. Quis enim non dico continue, sed vel diu, dum in hoc corpore manet, lumine contemplationis fruatur? At quoties corrumpit contemplativa, toties in activam se recipit, inde nimirum, tanquam e vicino, familiariter reditura in id ipsum : quoniam sunt invicem contubernales, et cohabitantes hæc duæ pariter. Est quippe soror Mariæ Martha. Neque enim etsi a contemplationis lumine cadit, patitur tamen ullatenus se incidere tenebras peccati, seu ignaviam otii, sane in luce operationis bonæ se retinens.

(34*) Cum proposito sequentia hæc minime concinere videntur. — EDIT. PATROL.

34. Loquor vobis experimentum quod expertus sum. Si quando sane comperi profecisse aliquos nostrum ex meis monitis, tunc non piguit me, fa-
 teor, curam prætulisse sermonis proprio otio et quieti. Patienter avellor ab infecundæ Rachel amplexibus, ut mihi exuberent fructus profectuum vestrorum. Caritas enim, quæ non quærit quæ sua sunt (*I Cor. xiii, 5*), id mihi jamdudum facile persuasit, nil scilicet desiderabilium meorum vestris præferre utilitatibus. Orare, legere, scribere, meditari, et si quæ sunt alia spiritualis studii lucra, hæc arbitratus sum propter vos derimenta. Hæc siquidem vera et casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succendit, tanto repleat zelo et desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio prædicationis libentissime intermittat. Et rursum potita vobis aliquatenus in hac parte, tanto ardentius redeat in id ipsum, quanto fructuosius intermisisse meminerit, et iterum sumpto contemplationis gustu valentius ad conquienda lucra solita alacritate recurrat. Cæterum inter has vicissitudines plerumque mens fluctuat, metuens et vehementer exæstuans, ne forte utriusque horum, dum suis affectionibus hinc inde distrahitur, plus justo inhæreat, et sic in utrolibet vel ad modicum a divina deviet voluntate. Unicum quippe in hujusmodi remedium seu refugium, oratio est, et frequens gemitus ad Dominum, ut quid, quando et quatenus nos facere velit, assidue nobis demonstrare dignetur.

CAPUT IX.

De variis effectis et elogiis charitatis.

35. Amicitia vera non est, nisi firmum in Deo habeat fundamentum. Eapropter cum amicitia donum sit Dei, justum est ut qui ex dono Dei diligit, nihil præter Deum diligat, et ut illuc flumina refluant, unde fluunt (*Eccle. i, 7*): nec rivus a suo fonte degeneret, qui de plenitudine gratiæ affluentis emanat. Illam siquidem unice et singulariter veram atque perfectam amicitiam profiteamur, per quam nos Deus amicos suos vocare dignatus est, si ejus præcepta fecerimus. Vos, inquit, amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis (*Joan. xv, 14*). Hæc Dei amicitia est charitas, qua dilexit nos ante mundi constitutionem, et elegit in dilecto **403** Filio suo (*Ephes. i, 4, 5*). Ipsa est fons omnium bonorum omniumque donorum, quæ nobis a munificentia supercælesti proveniunt. Ab hac omnis amor legitimus ordinem formamque sortitur: nec ordinata esse potest aliqua mentis affectio, nisi ab ea causam, modum, et ordinem sumat.

36. De qua hac constantissima charitate Sapiencia libro sui nominis dicit: *Ab æterno ordinata sum* (*Prov. viii, 23*). Hæc ordinata a Deo ordinat angelos in ministeriis suis. Hæc studia et exercitia justorum disponit in professionibus suis. Hac mediante ordinata lex est per angelos in manu Mediatoris (*Galat. iii, 19*). Sine hac, amicitia inter homines

ordinata esse non potest. Nam, cum Apostolus dicat, *Omnia secundum ordinem fiant in vobis* (*I Cor. xiv, 40*); et iterum: *Omnia vestra in charitate fiant* (*Cor. xvi, 14*), patet ea ordinem non habere, quæ in charitate non fiunt. Caritas via est et vita virtutum, ipsa est via eminentior, et illic iter quo ostenditur salutare Dei (*Psal. xlix, 23*). Unde Apostolus in prima Epistola ad Corinthios: *Adhuc viam, inquit, eminentiorem vobis demonstro* (*I Cor. xii, 31*): et item: *Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Dei* (*Ephes. iii, 19*). Hæc est via de qua Isaias: *Ambulabunt hac via, qui liberati fuerint et redempti a Domino, et venient in Sion cum laude; fugiet dolor et gemitus. Lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium et lætitiā obtinebunt* (*Isa. li, 10, 11*).
B Caritas est præceptum Domini lucidum illuminans oculos (*Psal. xviii, 9*). Ipsa est lumen cordis, omnes sensus et affectus hominis clarificans et serenans, ut discat homo ubi sit lumen oculorum et pax.

37. Caritas est oleum quod omni liquori supernatat, quod sanat et illuminat, et quod omnem asperitatem propria suavitate lætificat. Hoc oleo uncti apostoli et martyres, suavissimam reputabant mortis amaritudinem et immensam sævitiam tormentorum. Christus enim unctus a Deo præ participibus suis (*Psal. xlv, 8*), hoc oleo suos unxit, et exactoris jugum a facie olei computrescere fecit (*Isa. x, 27*). *Spiritus, inquit, Domini super me, eo quod unxerit me* (*Isa. lxi, 1*). Caritas non solum mortis et suppliciorum amaritudinem suavificat; sed et ipsam mortem potentissimam morte mortificat. Nonne Christi charitas peremptoria erat mortis, cum ipse dux vitæ mortisque destructor comminaretur et diceret: *Ero mors tua, o mors?* (*Osee xiii, 14*). Imo fortior. Cum enim mors vitam eripiat temporalem, nos ad vitam charitas introducit æternam. Illa nos a vita transitoria dejicit: hæc ad vitam et gloriam sine fine restituit. Caritas est porta speciosa, quæ in eversione Jerusalem, portis aliis omnino destructis, integra et intacta permansit. Caritas nunquam excidit (*I Cor. xiii, 8*). Hæc est speciosa Sunamitis, quæ David in virginitate sua calefaciebat eo quod non poterat calefieri pellibus animalium mortuorum (*III Reg. i, 1-4*). Qui enim versantur in operibus mortuis, refrigescendo charitate, cogitatione passionum Christi denuo recalescunt. Hæc est nubecula, quæ ad preces Eliæ magnam excrevit in pluviam. Cum enim aliquis Deum diligere ex toto corde incipit, statim non solum ad proximos, sed etiam ad inimicos benevolentiae stillicidia et gratiæ fluentia diffundit. Nec mirum. Caritas enim est oleum viduæ, quod continuum ex distributione suscepit incrementum. *Mulier siquidem de uxoribus Prophetarum, uxor Abdiæ, clamavit ad Elisæum dicens: Vir meus mortuus est, et ecce creditores tollunt a me duos filios meos ad serviendum sibi* (*IV Reg. vi, 1-7*). Implevit ad vocem Prophetæ vasa oleo, quo debebat inungi. Sunt filii timoris et amoris, qui vasa non modica offerunt, quibus mater gratiæ oleum benevolentiae

et devotionis infundit. Clausit tamen ostium conscientiae a favore humanae laudis, ne sine oleo inter virgines fatuas reputetur. Creditores sunt, importuni exactores, maligni spiritus, qui pro voluptate transitoria aeternos exigunt cruciatus. Vicinae, a quibus vasa mutuo accipiuntur, sunt angelicae potestates et animae sanctorum, qui nos consiliis erudiunt et exemplis, quod oleum misericordiae proximis infundamus; scientes et quandiu huiusmodi superfuerint, non stabit oleum, et charitas impensa pluribus uberius sortiatur augmentum.

38. Linguae angelorum et hominum, sustentatio pauperum atque martyrum, sine charitate nihil sunt. Prophetia 404 praedicit, scientia comprehendit, fides credit: sed nec prophetia, nec scientia, nec fides, etsi montes transferat, quidquam sine charitate valebunt (I Cor. XIII, 2). Sine charitate nihil prodesse potest, cum charitate vero nihil obesse. Charitatis beneficio impediente, peccata non sunt; quia charitas operit multitudinem peccatorum (I Petr. IV, 8). Charitas est lex vitae, disciplina morum, pax conviventium, gloria concordium, criminum abolitio, legis plenitudo, sacrae Scripturae compendium praecceptorum Dei consummatio, virtutum virtus, et bonorum impletio meritorum. Omnia mandata vitae, omnia iustitiae opera referuntur ad illam. Ex hac suum sortiuntur effectum operum commendatio, devotae orationes, et ab ipsa tanquam fructus ab arbore, tanquam ramus a vite, pendet tota lex et Prophetiae (Matth. XXII, 40). Sicut enim fructus suum a palmitate recipit alimentum, donec ad maturitatem perveniat, sic boni operis fructus, sic sancta devotio, sic omne quod pie agitur, a charitate suum recipit initium et progressum.

CAPUT X.

De Deo, ejusque attributis.

39. Sciendum quod quanto terra inferior est altitudine caeli, tanto elegantior, et eminentior, et inestimabiliter dulcior est amor proximi amor Dei. Et ut de Dei dilectione loquentibus campus arrepti propositi desiderabilius et liberius ad intelligentiam se diffundat, pauca de eo quasi delibando perstringamus, ut appareat quam ineffabili gratia et dignatione incomparabili, Deus gloriae mediante charitatis beneficio homini condescendat. Credendus itaque et cogitandus est Deus quaedam vita perpetua, vivens in se, et omnia vivificans, omnia intelligens, omnemque creans intelligentiam, sapiens et ipsa sapientia, veritas fixa, iustitia indeclinabilis, summa virtus, perfecta bonitas, divinitas, aeternitas, magnitudo, immensitas, summa essentia, a qua omne esse, summa et aeterna substantia, non subjecta praedicationis vocum aut cogitabilium sed omnium rerum causale efficiens et superessentiale principium. Cogitandus est Deus simplex, purus, integer, et perfectus, nihil habens quod in numerum transeat, nihil trahens a tempore vel a loco. Sic in omni loco, quod non includatur nec excludatur a loco. Cogitandus est Deus sine forma visibili, sine specie corpo-

rali, sine compositione partium, sine distinctione membrorum; ex quo omnia causaliter, non materialiter: in quo omnia, non in loco, sed in virtute. Sive qualitate bonus, sine quantitate magnus, sine situ praesidens, sine habitu continens, omnia disponens. Disponit enim ut sapientia, operatur ut virtus amat ut charitas, revelat ut lux, miseretur ut pietas, scit ut veritas, iudicat ut aequitas, praesidet ut majestas.

40. Non comprehendis ejus altitudinem, nisi vilesceas apud te contemplatione ejus. Nec comprehendis ejus magnitudinem, nisi parvus fias in oculis tuis, subjiciens te omni creaturae propter ipsum. Deus charitas est (Joan. IV, 16). Spiritus sanctus specialiter charitatis nomine designatur. Ipse est amor Patris et Filii, et suavitas et unitas, et osculum et amplexus; et quidquid amborum commune esse potest. Quia vero per gratiam Spiritus sancti anima hominis Deo mirabiliter unitur, sciendum est quod idem Spiritus in illa unione donator est et donum. Spiritus enim est qui vivificat spiritum hominis, et ipsum instruit et informat Deum diligere, quaerere et invenire, tenere et frui. Ipse est sollicitudo quaerentibus Dominum in humilitate, pietas adhortantis in spiritu et veritate. Ipse est sapientia invenientis, amor habentis, gaudium perfruientis.

CAPUT XI.

In rebus creatis stabilem felicitatem non inveniri.

41. Porro quidam ad perfruendum sibi eligunt ea quae peremptoria sunt salutis. Veneno enim cupiditatis infecti, a malitia huius mundi, fallacibus divitiis, transitoriis et honoribus, in voluptatibus carnis, saeculique favoribus suae intentionis finem constituunt, et in his, quae 405 sunt aeternae damnationis occasio, felicitatem suam falsa opinione, quasi somniando depingunt. Sed ubi copia divitiarum major exuberat, ibi se gravior molestia sollicitudinum, totius perturbativa quietis incendit. Rationalis itaque anima licet ad summam beatitudinem desideranter aspiret, aliis tamen abstrahitur, et eam quaedam falsa felicitatis imago deludit, aut verae miseriae similitudo deterret. Quis autem paupertatem, persecutionem, aegritudinem, luctum, famem, non reputet magnam miseriae portionem? Istis tamen et vera miseria praecavetur, et vera beatitudo acquiritur. Nec mirum. Paupertas regni caelestis acquisitiva est. Beati enim pauperes, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati qui lugent, qui esuriunt, qui persecutionem patiuntur, quia ipsi saturabuntur (Matth. V, 3, 5, 6): illi consolationem recipient, et isti jam caeleste regnum adepti sunt, non solum ad habendum, sed aliis conferendum. Quam fallax et delusoria sit illa perniciose felicitas, quam plerique in carnis voluptate constituunt, in libro experientiae legitur incessanter, dum in opere impudicitiae cito praeterit quod delectat, et permanet sine fine quod cruciat. De talibus lugendum potius sentio quam loquendum. Quid ergo indignius homini, quam animam suam, pro qua Christus mortuus est, viliori

parti sui corporis substituere, et se brutis et irrationabilibus conformare? Apertissime liquet, quam perniciosus sit amor carnis, et usus libidinis, ad quorum detestationem Deus de purpurata meretrice exsecutoribus angelis dicit: *Quantum exaltavit se in deliciis, tantum date ei tormentum et luctum* (Apoc. xviii, 7).

42. Restat prosequi, quod in voluptate oculorum et aurium, cæterorumque sensuum, non est beatitudo vel requies; sed neque in his quæ pertinent ad delicias vitæ hujus, ad ambitiosum honorem, ad potentiæ dominatum. Veniat ergo ditissimus rex, potentissimus, sapientissimus et delicatissimus, Salomon, scilicet, et quid de fine talium judicet audiamus. *Dixi, inquit, in corde meo, Vadam et affluam deliciis et fruam bonis.* Et infra: *Ædificavi domos, et plantavi vineas, feci hortos et pomaria, et consevi ea cuncti generis arboribus.* Et multa similia persequendo adjecit. *Possedi servos et ancillas, et familiam multam nimis, coacervavi mihi aurum et argentum, substantias regum et provinciarum.* Et addens de voluptate aurium: *Feci, inquit, mihi cantatores et cantatrices.* Et post hæc subjecit: *Quidquid desideraverunt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate fruereetur, et oblectaret se in his quæ paraveram.* Quid, quæso, delicatius, et quid jucundius? Continuat autem Salomon et subjungit: *Cumque convertissem me, inquit, ad cuncta opera mea, in quibus sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem spiritus, et nihil permanere sub sole* (Eccle. ii, 1-11). Sententiam quidem generalem præmiserat dicens: *Vidi cuncta quæ fiunt sub sole; et ecce omnia vanitas et afflictio spiritus* (Eccle. i, 14).

CAPUT XII.

Sub jugo Christi esse veram requiem.

43. Habes ex verbis Sapientis, ut supra memoratum est, vanitatem et afflictionem spiritus. Apponit Veritas tertium, scilicet servitutem. *Omnis, inquit, qui facit peccatum, servus est peccati* (Joan. viii, 34). Coniungantur igitur hæc tria, vanitas, servitus, et afflictio spiritus: ubi ergo requies? ubi sabbatum? Nonne verbum legis est: *Nullum peccatum facies in eo?* Quis est, qui peccatum non fecit? Dixit rex David: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum; et in peccatis concepit me mater mea* (Psal. l, 7). Quis ergo nos liberabit a jugo veteri et servitute peccati? Ille de quo Veritas in Evangelio dicit: *Si Filius vos liberaverit, vere liberi eritis* (Joan. viii, 36). Ipse nos ab sabbatum invitans: *Venite, inquit, ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.* Ecce refectio, quasi sabbati præparatio. Audiamus et sabbatum: *Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris.* Ecce sabbatum, ecce quæta tranquillitas. *Jugum enim meum suave est, et onus meum leve* (Matth. xi, 28-30). Jugum hoc non premit, sed erigit; pennas **406** habet quibus evolet, non pennas quibus aliquos gravet. Illud jugum charitas est Dei, proximique dilectio: hic requiescitur.

A hic sabbatizatur, hic ab omni opere servili vacatur. Nimirum charitas non agit perperam, non cogitat malum (I Cor. xiii, 4, 5): sed et dilectio proximi malum non operatur (Rom. xiii, 10). Vides, o Judæe, sabbatum ubi sit? Inde etsi aliqua peccati subreptio ex aliqua infirmitate contingat, non perit sabbati feriatio; quia charitas operit multitudinem peccatorum (I Petr. iv, 8).

44. Videmus aliquos, qui cum suaviter respirare deberent sub jugo et onere tam suavi et tam levi, sub utroque laborant et murmurant. Ad jugum utique mundi pertinet quod curis æstuant, quod inflammantur odiis, quod torquentur invidia. Hoc jugum cupiditatis est, et onus sæculi grave. Jugum autem Domini suave est, et onus leve. Et quid suavius homini, quid jucundius, quam mundum contemnere, et se reputare sæculo celsiorem, atque in bonæ conscientie vertice consistentem, et mundum habere sub pedibus, nihil in eo videre quod appetat, nullum cui invidet, quem metuat, nihil mali esse quod ab aliquo sibi possit inferri: et in illam hæreditatem immarcessibilem, incontaminatam, et incorruptam, conservatam in cælis (I Petr. i, 4) oculos dirigendo, fallaces divitias et honores perniciosos, et damnabiles delicias conculcare? Quid, quæso, desiderabilius est, et quid tranquillius, quam suam animam sic stabilire, ut nullis motibus carnalis concupiscentie agitetur, carnem rore pudicitie tepescentem compellat ancillari, ut eam ad exercitium militie spiritualis promptissimam habeat adjutricem? Quid præterea ita divinæ tranquillitatis imaginem gerit, quam anima, quæ sic ad omnium injuriarum tolerantiam se obfirmat, ut eam contumelie illatæ non moveant, et mentem ejus a statu suo nullæ comminationum aut injuriarum machinæ dejiciant? amicum et inimicum eodem oculo intueri? Nonne similis est ei qui facit solem suum oriri super justos et injustos, et pluit super bonos et malos? (Matth. v, 45.) Quid? cum omnia circa eum mutabiliter fiant, nulla est in corde ejus mutatio.

CAPUT XIII.

Per charitatem perveniri ad veram quietem et sabbati spiritualis festivitatem.

D 45. Vere verum est in charitate sabbatum. Cum enim cæteræ virtutes vicem vehiculi vel viatici gerant ad requiem obtinendam, omnes in charitate quiescunt. Illud admiratione dignum est, quia sine charitate nihil est virtus, et ipsa unicuique virtutum exhibet ut sit virtus. Fides autem quæ hæc operatur ad vitam, in Dei visione jam non erit fides, sed veritas. Ibi enim absorbebitur fides, cum id videbitur quod super omnia diligetur. Non opus erit credere, quod nobis licebit plena cognitione percipere. Non erit etiam de cætero spei locus: nam Deo fruente, non habebimus quod speremus. Hic temperantia pugnât contra libidines, prudentia contra errores, fortitudo contra adversitates, justitia contra iniquitates. Porro in charitate perfecta est castitas: ideo non est libido, cui temperantia repugnet. In charitate

perfecta est scientia : ideoque ibi nullus est error, quem prudentia eliminet. In charitate vera beatitudo est : ideoque nulla adversitas, quam fortitudo expugnet. In charitate omnia sunt tranquilla et æquata : ideoque nulla est tibi inæqualitas, quam justificari oporteat. Denique nec fides virtus est (35) sine dilectione; nec spes virtus est, nisi quod speratur, ametur. Quid est temperantia, nisi amor, quem nulla voluptas illicit? Quid cæteræ virtutes, nisi amor, qui quod suum est, unicuique distribuit?

46. Sicut charitas est vere mentis humanæ requies perfectumque sabbatum, sic et sex virtutes prædicta, fides, spes, temperantia, prudentia, fortitudo, iustitia, sunt quasi quidam dies operationis : charitas vero quædam luminosa et luminosissima dies est quietis, tranquillitatis et pacis. Et nunc quæ est expectatio mea, nisi tu, Domine? si forte desiderium pauperum exaudiat auris tua, ut ad modicum tempus requiescam cum regibus et consulibus, 407 qui ædificant sibi solitudines, et replent domos suas argento? (Job. III, 13-15.) Porro vix ad momentum permittitur mihi requies ab exactoribus Pharaonis; ut non mihi sabbatizare liceat vel hora dimidia. Utinam mihi detur vacare, et videre quoniam Jesus est ipse Deus. Ipse sabbatum animæ quærentis eum, præparans diligentibus se tranquillum et impermutabilem sabbatismum. O quam beati qui ingrediuntur locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, atque in voce exsultationis et confessionis tripudiant et exsultant, memores uberum tuorum, dulcis Jesu, cum Habacuc propheta cantantes : *Ego autem in Domino gaudebo, et exsultabo in Deo Jesu meo* (Habac. III, 18).

47. Sabbatizat Judæus, quia legit Deum sex diebus operatum fuisse, et quasi labore operis fatigatum die septimo quievisse (Gen. I, II, 3). Non est hoc Deum cogitare, sed in Dei contumeliam idolum fabricare. Sane non laboravit operando Creator : dixit, et facta sunt omnia pro beneplacito suo (Psal. CXLVIII, 5). Summa et æterna essentia Deus, nullius indigens, plene sibi sufficiens, in sua summe tranquilla charitate indeclinabiliter et immutabiliter manens et mirabilia operans, requiescit in se, vita in se vivens, honorum pax et indeficiens quies. Quocirca sicut successione dierum, mane et vespere vicissim variantium, creaturæ mutabilitas designatur, sic in Deo cui nihil advenit, nihil præterit, aut succedit, æterna tranquillitas ipsius et quieta æternitas intimatur.

48. Notandum vero quod operibus Dei senarius; septenarius autem divinæ quieti ascribitur. Nimirum senarius numerus perfectus est, constans ex partibus suis. Si enim connexueris unum, duo, tria; perfectum habes senarium, qui Dei operibus specialiter est assignatus : ut in rerum universitate nihil superfluum, nihil recipias imperfectum. Magnæ quidem excellentiæ dies est, in quo Deus superiores aquas ab inferioribus firmamento mediante

divisit. Nec minoris esse arbitror dignitatis diem, in quo aquis in unum congregatis a Deo arida vestita est herbis, et arboribus decorata, venustata floribus et fructibus fecundata. Nec est dies reputandus inferior, in quo Deus cælum suis luminaribus adornavit. Sed nec ille alienus a laude est, in quo Deus partem animantium in aquis, partem collocavit in aere. Ab istorum eminentia et privilegio non degenerat dies sextus, in quo Deus ad imaginem suam creavit hominem, et vitam inspirans, ipsum animantium præfecit universitati. Porro diei septimæ præeminentia omnibus antecellit; in quo nullius rei creatio, sed omnium creaturarum perfectio, et Dei requies commendatur. De singulis scriptum est : *Factum est vespere et mane dies unus, aut secundus*, et deinceps (Gen. I). At diei septimæ non mane, non vespere, non initium ac finis describitur. Dies enim requietionis Christi et immutabilis et æternus. Mutua quidem Patris Filiique dilectio, suavissimus amborum complexus, charitas scilicet, qua Pater in Filio, et Filius in Patre (Joan. X, 38), ipsa est jucundissima quies, indivisibilis unitas, pax imperturbabilis, æterna tranquillitas, Spiritus sanctus, qui ab utroque procedit. Quod insinuans Filius Dei, *Ego*, inquit, *Patris mei mandata servavi, et maneo in ejus dilectione* (Joan. X, 30) et rursus : *Ego et Pater unum sumus* (Joan. XV, 10) : et idem de Filio Pater, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (Matth. XVII), etc.

CAPUT XIV.

Spirituale Hexaemeron, seu opus sex dierum exponitur.

49. Expressa igitur congrua collationum imagine, sicut sex diebus, ita et sex virtutibus exercemur, ut post sacrarum vicissitudines actionum in tranquillo charitatis, quasi in vero mentis sabbato respiremus. Quocirca fidem ponimus primum diem, quo fideles ab infidelibus, quasi lux a tenebris, separantur. Spes etiam secundæ diei vicem obtineat, per quam hi quorum conversatio in cælis est, discernuntur ab aliis qui terrena sapiunt. Temperantia quasi dies tertius illucescat, in quo membra nostra mortificantes super terram, carnalis concupiscentiæ fluxum, quasi aquas amarissimas, certis continentiarum limitibus 408 coarctamus : ut in terra cordis nostri appareat arida, et sitiens fontem vitæ, virtutum flores, fructusque producat. Prudentia quasi dies quartus faciat, quasi scientiæ lumen erumpat, et inter facienda et non facienda discernens, dividat inter diem et noctem, quatenus lumen scientiæ velut solis splendor effulgeat : lux vero scientiæ spiritualis, quæ in quibusdam deficit, quasi lux lunæ minor appareat. Fortitudo dies quintus, per quam in hoc mari magno et spatioso, quasi

(35) Non est virtus, formata scilicet et conducibilis ad æternam beatitudinem.

spirituales, procellosa fluctuum volumina tonans, cohibeamus linguæ lubricam sub censura: et quasi volatilia pennata, nunc ad cœle rigamur, nunc vero condescendentes operibus icordiæ fructus bonorum operum sub Dei benedictione reddamus. Constituetur denique iustitia iustus, per quam ad divinam imaginem reformatur a bestialibus desideriis, vitis que reptilibus aures, corpus spiritui, spiritum Deo subjiciat, et sic utrique quod suum est tribuatur.

Et notandum, quod Dominus omnibus creaturam benedicit; homini autem omnia subjiciuntur. Item quæ in se Dei representant imaginem, ita, id est, corpora, subjiciuntur, et bestię, id est equitę spirituales, de quibus propheta precatur: *Ne tradas, inquit, bestiis animas confitentes* (Psal. LXXIII, 19): et Dominus per alium pronuntians, *Auferam, inquit, malas bestias de terra, et dormire vos faciam fiducialiter* (Levit. 17, 13; Osee 11, 18). Hęc est dormitio et septimę tranquillissima quies, dies septimus est charitatis sabbati, dies requietionis, jucunditatis et per quam homo secure, imo securissime dicit: *es in idipsum dormiam et requiescam* (Psal. 127, 2). Ipse est omnium virtutum consummatio, animarum suavis relectio, tranquillitatis feriatio. Ipse est septimus dies, in quo a cœleste nos reficit. Ipse est mensis septimus post diluvium tentationum irruentium, coram suavissime requiescit. Ipse est illud sabbatum ex sabbato, et mensis ex mense, et post septimum annum, annus jubilęus incipiet, placabilis Domino (Isa. LXI, 2), in quo sua lis restituatur hęceditas, plenaria jucunditas, a possessio, et æterna libertas. Domine Deus, diu prolongabitur jubilęus? quando pręveniet icordia tua, ut portio mea sit in terra viventium? (Psal. CXXI, 6). Quoniam tu es pars hęceditę, et calicis mei; tu es qui restitues hęcitem meam mihi (Psal. xv, 5). Differtur lem, sed non aufertur jucunditas, qua satiam cum apparuerit gloria tua (Psal. xvi, 15). Incomedam ego panem meum in sudore vultus et cum lacrymis in mensura, donec vinum dekerentibus, et sicera his qui amaro sunt animo (Psal. xxvi, 6), et tota deliciis illis absorbeatur a mea, quarum primitias jam degusto.

419 CAPUT XV.

Triplici sabbato, seu triplici dilectione, sui ipsius proximi, et Dei.

Erit, inquit, mensis ex mense, et sabbatum ex isto (Isa. LXVI, 23). In veteri siquidem Testamento notatur triplex distinctio sabbatorum. Primum dicitur septimus dies. Secundum, septimus annus. Tertium, annus qui sequitur post septimum annum, id est quinquagesimus annus. Est itaque primum sabbatum dierum; secundum annorum; tertium sabbatum sabbatorum, in unitate perficiatur. Et notandum, quod in

charitate hoc triplex sabbatum, si velis diligenter advertere, invenitur. In lege duo pręcepta dilectionis expressa sunt. *Diliges Dominum Deum tuum ex tota mente tua, et ex tota virtute; et proximum tuum sicut te ipsum* (Matth. xxii, 37, 39). Hęc duo mandata duo esse diligenda insinuant: non enim potest quis proximum suum diligere, sicut semetipsum, nisi diligat se ipsum. Primum sabbatum hominis est dilectio sui; secundum, dilectio proximi: sabbatum sabbatorum, dilectio Dei.

CAPUT XVI.

De sabbato primo seu dilectione sui ipsius.

52. Ut ergo homo se diligat in Christo, Dei dilectio inchoatur: ut diligat proximum, capacior quidam sinus affectionis obpanditur. Verum quidem, ubi divinus ille ignis medullitus incalescens cęteras dilectiones, quasi quasdam sui scintillas, in sui plenitudinem trahit, omnes animi motus absorbet in desiderio illius sublimis et ineffabilis boni. Et sic non homo a se, nec proximus diligitur, nisi quantum uterque affectus deficientis animę totus transfertur in Deum. Agitur enim ineffabili dispensationis artificio, ut licet hi tres amores semper habeantur, nec tamen semper æqualiter sentiantur: sed quandoque mentis illa jucunda suavitas ex conscientię proprię puritate procedit; quandoque ex bono proximi recipit congratulationis affectum; quandoque contemplando in desiderio et exultatione aspirat ad eum. Quemadmodum quispiam diversas aromatum cellas ingrediens, nunc istarum, nunc illarum specierum redolentia jucundatur: sic animus diligentis nunc intuitu sui, nunc intuitu Dei aut proximi, quadam inestimabili suavitate perfunditur.

53. Qui ergo primum recolebat in amaritudine animę suę perditos dies suos, postquam concupiscentię dedit libellum repudii, et abolitione criminum impetrata, se pignus et arrham gratię cœlestis percepisse cognovit, dum nihil quod ipsum accuset, aut Deo displicere debeat in libro conscientię suę legit, reliquię cogitationum diem festum agent ei (Psal. LXXV, 11). Dum enim immunis ab exteriori tumultu se in contemplationis arcana recepit; cum circumstrepentium sollicitudinum turbis ostium mentis clausit, cum interius conscientię thesauros inspexerit, non inveniens inordinatum aliquid aut ineptum, aut rationi adversum; sed omnia pacifica et jucunda, et ad instar disciplinatę familię videns multitudinem cogitationum, sermonum et operum, ei, quasi cuidam patrifamilię obedire, et omnia interiora sua sibi in quadam humilitate assurgere: prorumpit ex his omnibus mira securitas, ex securitate mira tranquillitas et ex ea ineffabilis jubilatio cordis tanto devotior in Christo laude, quanto perspicacius intelligit hoc totum ex ejus gratia provenire. Hęc septimę diei festiva solemnitas, quam sex dies pręcedunt, id est sex opera misericordię. Hęc namque in earum exercitio justas probat, et in sinu sanctę conscientię bonorumque operum constestatione respirans, in ea gratia quę ei a Deo

data est, feliciter sabbatizat. Hæc est primi sabbati finalis jucunditas, in qua servilia opera, id est, peccata, quæ servos faciunt, prohibentur: in qua nec ignis concupiscentiæ accenditur nec onera, id est cogitationes impietatis, sine legis transgressione portantur.

CAPUT XVII.

De secundo sabbato, seu dilectione proximi.

54. Sane, si ab hoc puriore thalamo cordis, quod primo sabbato dedicavit, migraverit ad illud diversorium, ubi solet gaudere cum gaudentibus; coinfirmari infirmis, scandalizatis couri, suamque senserit animam fratribus suis indissolubili glutino charitatis unitam, adeo ut nec suspicio sinistra, nec invidiæ motus, nec æstus iracundiæ aut tristitiæ, possit aliqua occasione surrepere; sed eos brachiis sincerissimæ dilectionis amplectens et fovens, uno eodemque humero propria et aliena communicans; cessante omni strepitu vitiorum, ad tantæ suavitatis delicias resolvitur inestimabili gaudio, et fit in amoris fructu dulcedine libera, intus a noxiis omnibus absoluta vacatio. Nam quod nullum vitium prorsus in hujus sabbati quiete residere fraterna charitas permittat, testis est hujus secundi sabbati continuus feriator Apostolus dicens: *Non adulterabis. Non furtum facies. Non falsum testimonium dices, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum (Rom. XIII, 9).* David dulcedine hujus suavitatis affectus, ex tanta mentium unione **¶** in vocem jubilationis prorumpens; *Ecce, inquit, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum (Psal. CXXXII, 1).*

55. Nota vero, quod sicut primo sabbato unus dies tantummodo dedicatur, quod videlicet singulare est, quod in propriæ conscientiæ tranquillitate consistit; ita non immerito hic annus integer consecratur. Quemadmodum enim ex multis diebus annus efficitur, ita ex multis animabus cor unum et anima una charitatis igne conflatur. Sex autem annos, qui præcedunt hoc sabbatum, possumus intelligere sex genera hominum, in quorum dilectione permoramur, vel præcepti debito exercemur. Sicut vero annus multos dies complectitur, ita in singulis generibus hominum, multi nobis animorum junguntur unitione.

56. In primis vero dilectio vera naturali ordine ad domesticos nostri sanguinis derivetur, quos diligere sicut ex natura necessario tenemur; sic nimis inhumanum est, quod a nostræ dilectionis sacrario repellantur. Nam teste Apostolo. *Qui suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidei transgressor est, et est infideli deterior (I Tim. v, 8).* Hinc est quod hæc dilectio, quæ ex natura proficiscitur, in mandatis, quæ pertinent ad dilectionem proximi, primum locum, Deo præcipiente, sortitur. *Honora inquit, patrem tuum et matrem tuam (Exod. xx, 12).* Hinc ad eos, qui nobis specialiter amicitiae vel officii vicissitudine copulantur, dilectio nostra progrediens, quodam sinu diffusiores laxatur. Verumtamen ista dilectio Pharisæorum justitiam non transcendit,

A quibus dictum est: *Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum.* Sane et parentum, et amicorum affectio quamvis servata, parum præmii consequitur; quippe cum ad illam lex naturalis inducat ad istam mutua obsequia nos provocent: utraque tamen si neglecta fuerit, cumulum damnationis importat. Veritas in Evangelio dicit: *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne et Ethnici hoc faciunt? (Matth. v, 43, 46.)* Utergo in majorem amplitudinem dilectio nostra se porrigat, amplectatur et eos qui nobiscum Deo militant, et ejusdem vitæ professione nobis in vinculo pacis et spiritus rite cohærent. Deus equidem hujus dilectionis est causa efficiens, dum a capite in barbam Aaron, et usque in oram vestimenti unctio spiritualis emanat (Psal. CXXXII, 2): ut qui ab uncto uncti, a Christo Christiani vocantur, omnes in participium nominis Jesu communi vinculo charitatis invicem complectantur.

57. Adhuc duo genera hominum restant, quos si in nostræ dilectionis sagenam concludamus, nihil aliud superest, nisi ut illius veri sabbati requie perfruemur. Eorum enim qui foris sunt, Gentilium videlicet ac Judæorum, schismaticorum et hæreticorum, necesse est ut ignorantiam doleamus, compatiamur et infirmitati, duritiam defleamus pio compassionis affectu: succurrentes eis orationum suffragio, ut et ipsi in odore unguentorum nostrorum currant in Christo Jesu Domino nostro.

C 58. Adhuc dilatat tentorium suum charitas, et pallium, quod veteris legis tempore erat breve, sic ampliat, sic extendit, ut duos operire sufficiat, dum inimicum suum animæ suæ nova Spiritus sancti unione conglutinat. Hac dilectione filius Dei efficitur homo: hac divinæ bonitatis imago plenissime reparatur. *Diligite, inquit Dominus, inimicos vestros; benefacite, inquit, his qui oderunt vos; et orate pro persecutibus et calumniantibus vos; ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est (Matth. v, 44, 45).* Hæc dilectio, dum inimicum simplici oculo intuetur, securissime dicere potest: *Dimitte nobis, sicut et nos dimittimus (Matth. vi, 12).* Ita dimittitur qui dimittit, sic filius Dei, sic hæres Dei et Christi cohæres efficitur (Rom. VIII, 17). Attende ergo, quam securum, quam dulce sit, quam jucundum inimicis compati, injuriis non moveri, eum amare pro Christo, a quo sentio non amari; et eam affectionem gerere erga ipsum, quam indulgentissimus pater exhibet erga sibi charissimum filium phrenesi laborantem, quo majores ab ipso irrogantur injuriæ, eo propensiore erga eum ferveat charitate.

¶ CAPUT XVIII.

De tertii sabbati jucunditate et solemnitate, seu de dilectione Dei.

59. Tertium sabbatum habet sex preambulas dies in quibus cœleste manna colligimus, ut in illa præclara solemnitate, quæ in Dei dilectione celebranda est, sugamus lac ab uberibus consolationis ejus, et inter duas sortes, inter ubera sponsi, inter sinistram

et dexteram, per viscera misericordiae Dei nostri beatissime quiescamus. Isti sex dies sunt, Christi Conceptio, Nativitas, Prædicatio, Passio, Resurrectio, Ascensio. Istis sex diebus operatus est Dominus salutem in medio terræ (*Psal.* LXXIII, 12), et requiescens ab omni opere quod patrarat, sedensque in gloria Dei Patris, ad illud sabbatum, quod est illius dilectione celeberrimum, misericorditer nos invitat. O bone Jesu, o benigne, o amabilis, o suavis, o dulcis, o amor Deus, quid dulcius, quid suavius, quid amabilius, quam vacare, et videre quantum nos amaveris? Quam pie, quam misericorditer in conceptione et nativitate tua te dignatus sis exinanire, usque ad infirmitates infantilis naturæ? Quam benigne, quam diligenter nos viam vitæ verbo et exemplo docueris? Quanta dignatione te pro nobis morti obtuleris? Quomodo resurgens in gloriam tuam, naturam reparaveris humanam; et ascendens in cœlum, eam in throno majestatis tuæ collocaveris gloriosam? Quid felicius, quid jucundius sabbato illius animæ, quæ contemplatione et dilectione Dominum comprehendens, et quasdam divinæ suavitatis experientias in se formans, inestimabili gaudio sanctæ fruitionis afficitur, dum a se peregrinans jam in cœlis habitat, et in memoria abundantiae suavitatis Dei exsultat et jubilat? O quies pacifica, o sabbatum delicatum, o dulcedo charitatis, quæ animam diligentem Deum, usque in altissima ejus magnalia provehit, provectamque inter voluptates æternas requiescere facit! Feriatione hujus sabbati totus homo interior hilarescit, ejus intelligentia serenatur, affectiones dulcescunt, et sancta desideria in Deo quadam fruitione felicissima resolvuntur. O mane, o dies, quæ melior es in atriis Domini, super millia! (*Psal.* LXXXIII, 11). O splendor lucis et ardor charitatis, quæ inflammat Angelos, et illustrat interiora sanctorum! O præclara solemnitas et jucunda pausatio, et sabbatum delicatum! O sabbatum gloriosum!

60. Et quæ gloria delicatior aut desiderabilior potest esse, quam Deo medullitus inhærere, et jactare in eum omnes cogitatus et affectus suos, atque in dilectione ipsius colligere tantæ certitudinis fructus, ut de salute animæ suæ, de consortio Angelorum, atque de illa interminabili exultatione, quæ diligentibus Deum præparata est, nullatenus oporteat hæsitare? Propterea ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii (*Act.* v, 41). Andreas glorians et exsultans currebat ad crucem: Paulus perfusus tanti gaudii suavitate dicebat: *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi* (*Galat.* vi, 14); securus, Scio, inquit, *cui credidi, et certus sum quia nec mors, nec gladius, nec angelus, neque potestates neque alia aliqua creatura poterit me separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu* (*II Tim.* i, 12; *Rom.* viii, 38, 39). Moyses innixus tam solidæ charitati, prælegit de libro quem scripsit Dominus, deleri, quam sustineat sibi creditum divina indignatione populum deleri (*Exod.* xxxii, 32). Hac inexpu-

gnabili arce munitus Ezechiel in Chaldæam. Jeremias in Ægyptum fretus istius tuitione descendit. Job frater draconum per hanc sine periculi suspicionem factus est (*Job.* xxx, 29). David sub istius umbra securus per umbram mortis incedere non veretur. Cum enim Deus sit charitas (*I Joan.* iv, 16), scit quod ubi sit charitas, ibi est Deus. *Si ambulavero, inquit, in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es* (*Psal.* xxii, 4).

61. Infelix ego, dilexi hactenus mundum; dilectionem tuam, Deus, amori mundano posthabui. Nunc e diverso facis, secundum divitias misericordiae tuæ, ut te diligam, mundumque et omnia quæ in eo sunt, præ tua dilectione contemnam; fastidiat anima mea in desiderio tui, Deus, cœlum et terram, et omnia quæ in eo sunt. Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum (*Psal.* lxxii, 25, 26). Deficiat in amore tuo et liquecat anima mea, ut in deficiendo ex me spiritum meum (*Psal.* cxli, 4), psallam et cantem tibi amoris delicias et divitias charitatis ipsius, per quam torrente voluptatis potantur æternæ (*Psal.* xxxv, 9), quorum affectio prorsus a tua dilectione absorpta est. Sicut enim ferrum ignitum in quamdam ignis essentiam transit; et sicut guttula aquæ vini dolio infusa, sua insipiditate deposita essentiam melioris substantiæ assumit; et sicut aer solari splendore perfusus, totus est splendor: sic spiritus hominis divino amore affectus, totus est amor. Quocirca qui Deum diligit, sibi mortuus est, et soli Deo vivens, quodammodo, ut ita dixerim, consubstantiat se dilecto. Si enim animæ David conglutinata est anima Jonathæ (*I Reg.* xviii, 4), aut si is qui adhæret Deo unus spiritus cum eo efficitur (*I Cor.* vi, 17), non absimili unionis judicio quodam genere coessendi tota in Deum transit affectio, in quo sine alterius desiderii exceptione, tota in se collecta transfertur in Deum, qui est omnium desiderabilium plenitudo. Diliget tamen anima perfectius, cum introducetur in gaudium Domini sui (*Matth.* xxv, 21-23), in amplexus sponsi, omniumque justorum beatitudinem suam faciet communione charitatis, cujus beneficio omnia in nobis erit Deus.

CAPUT XIX.

Christi passionem et mortem assidue meditando esse.

62. Audite, cœli, et auribus percipe, terra (*Isa.* i, 2), quantum magnificavit nobiscum Deus misericordiam suam. Et quis abyssum tam ineffabilis gratiæ consideravit, quis de fonte tantæ dulcedinis gustavit, et non amavit? Nonne Deo subjecta eris, anima mea? (*Psal.* lxi, 2.) Quare non effundis affectus in Deum, quos dirigis ad vanitates et insanias falsas? (*Psal.* xxxix, 5.) Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? (*Psal.* xli, 6.) Numquid consiliarius non est tibi aut salvator? *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi?* (*Jerem.* viii, 22.) *Revertere, revertere, Sunamitis, re-*

vertere (*Cantic. vi, 12*) ad Dominum Deum tuum, divulsa mea, dilacerata mea, perdita mea, sed Christi morte denique resuscitata, Christi passione redempta. Cur, quæso, diligis aliquid præter illum, qui tam benigne, tam misericorditer a tot miseriis te redemit. Jugi scrutinio et assidua meditatione revolve, qualiter Unigenitus Dei Patris, cum esset splendor et figura substantiæ ejus (*Hebr. 1, 3*), post exinanitionem usque ad formam servi (*Philipp. II, 7*), post famem, post sitim, post lassitudinem, post lacrymas, post vincula, post flagella, post fel, post acetum, post coronam spineam, post claveos et lanceam, pro salute tua inter duos latrones quandoque pendebat in cruce; crucis equidem cornua in manibus ejus (*Habac. III, 4*), ac de illis pius ille Samaritanus tuis vulneribus oleum et vinum infundebat (*Luc. x, 34*). Porro ibi erat abscondita fortitudo ejus (*Habac. III, 34*), et in amaritudine mortis dulcedo ejus. *O quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te* (*Psal. xxx, 20*). In testimonio Isaïæ, *Vere tu es Deus absconditus, Rex Israel Salvator* (*Isa. XLV, 15*).

63. Moriebatur Salvator tuus, anima mea, ut te vivificaret: affixus erat cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus cruci affigeret. Manus elevabat ad Patrem in sacrificium vespertinum, ut te ad amplexus amicabilem invitaret: vitamque suam, quæ nulli erat obnoxia morti, pro te obtulit ad mortem, ut dum a principe tenebrarum justus injuste occiditur, quia, quod suum non erat usurpare convictus est, ea quam habebat in te potestate privaretur. In tam exuberanti beneficio, in tanto cumulo gratiarum, quo te largitio divina quasi obruit et confundit, vide ne ingrata sis. Ingratitudo enim peremptoria est salutis, ipsa est flatus aspidis, virus animi, uredo virtutum, ventus pestilens, et aura corrumpens sullicidia pietatis, rorem gratiæ et misericordiæ fluentia desiccans.

CAPUT XX.

De beneficio redemptionis, et aliis.

64. Adhuc dico: nihil est enim satis dictum, quod semper est dicendum, atque recordatione continua replicandum. Eras illi gravissimo creditori, angelum Satanæ loquor, illi quidem immanissimo exactori, tot **413** debitis quot peccatis vinculo chirographi obligata, nec solvendo eras. Dei autem Fillus non quæ rapuerat, sed quæ rapueras, pro te solvit: et, quod dignatio propensior et gratia uberior erat, non delegavit alium debitorem, sed dedit animam suam in causam tuæ salutis. Cumque ille angelus transfuga et emansor, te in detestabilem peteret ancillatum, Christus litem contra te propositam suam fecit. Postquam diversas productiones testium, legum, oraculorum, prophetarum, signorum, tandem proprium sanguinem allegavit, obtinuit allegatio illa tuæ sententiam libertatis; super calculo sententiali scriptæ sunt litteræ in membrana capitis crucifixi, et confirmatæ a sæculo misericordiæ et veritatis, pacis et justitiæ obviantium sibi. Denique impressum

est sigillum, plaga scilicet lateris, quam in pretium redemptionis nostræ et placationem continuam jugiter exhibet ante oculos Patris.

65. Adhuc exstat titulus chartæ inscriptus in tantæ charitatis memoriam; sciasque quod si te ingratham reperit, nec velle uti tanto beneficio, exigit a te districtissime mortem suam, vereorque nequando indignantissime dicat tibi: *Tolle manum et mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos in fixuras clavorum* (*Joan. XIX, 27*), et vide quanta pro te passus sum. O ingrata et crudelis impietas! nonne putas Deum de collatis tibi beneficiis pœnitere, si ea viderit per ingratitude perisse? Propterea oratio nostra sæpe repellitur. Et hoc ipsum pia dispensatione fieri existimo; ne qui de præceptis beneficiis ingrati fuimus, ex nova largitione cœlestium munerum graviore culpa ingratitude oneremur. Cum enim Deus beneficium perditum reputat, quod non prosequitur actio gratiarum, nobis expedit non exaudiri potius, quam ad cumulum damnationis nostræ ingratitude materiam obtinere quod petimus. Qua ergo præsumptione non diliges illum, qui te non diligentem dilexit; qui te peccatricem non despexit? Vide, quæso, qua compensatione, quo merito summæ et æternæ respondeas Trinitati.

66. Tradidit pro te Pater Unigenitum suum morti. Tradidit et Filius se ipsum pro tua salute in mortem. Datus est denique Spiritus sanctus, testante Apostolo: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis* (*Rom. v, 5*). Sic amat nos Pater, amat Filius, amat Spiritus sanctus, amat nos Trinitas sancta tota, Deus æternus, omnipotens et immensus, cujus magnitudinis non est finis (*Psal. CXLIV, 3*), cujus sapientiæ non est numerus (*Psal. CXLVI, 5*), cujus pax exsuperat omnem sensum (*Philipp. IV, 7*) a quo et in quo universa sunt, visibilia et invisibilia, cœlestia et terrestria. Et si eum diligis, hoc facis ex debito; si te diligit, facit hoc ipse gratuito. Attende celsitudinem cœli, et magnitudinem firmamenti, et modicum in locis palustribus lutum. Talis est adhuc inestimabiliter dispar comparatio tui ad Deum, sicut luti ad cœlum. Quæ autem collatio tui ad ineffabilem, ad incomparabilem, ad incomprehensibilem? Nihil ei ad mensuram meriti retribuere posses, si in retributionem eorum, quæ pro te sustinuit, te millies mille annis etiam gehennali incendio cruciaris.

CAPUT XXI.

De beneficio creationis.

67. Omnia quidem quæ in Deo sunt, inestimabiliter excellentiora sunt his quæ nostra sunt. Ipse enim diligit ut charitas; judicat ut æquitas; disponit ut sapientia; revelat ut lux; miseretur ut pietas; scit ut veritas; operatur ut virtus; præsidet ut majestas. Circumscriptis autem omnibus quæ ad dispensationem incarnationis suæ pertinent, diligenter attende quod tibi universitas mundi de mandato obsequitur, omnis natura tuis famulatur obsequiis; cœlum, aer, terra, mare, et omnia quæ in eis sunt,

tuis pariter necessitatibus et oblectamentis inser-
viunt. Annua revolutio flores fructusque arborum et
herbarum rediviva innovatione reformat, atque ha-
bentibus et repullulantibus naturis germinum anti-
quitate, continua Dei munera tibi circuitus tempo-
rum subministrat. Recognosce, anima, quod quan-
doque non eras, et **414** ab eo facta es. Nihil ei de-
disti, ut te faceret. Nihil enim dare poteras, qui non
eras. Cum autem melius esset esse, quam non esse,
gratis tibi esse contulit, omnibus illis te præferens,
quæ de non esse ad esse poterat perducere, nec per-
duxit. Adjecit tibi speciem: et cum essentia de ni-
hilo prodierit de gratia Creatoris, ipse sua te ima-
gine et similitudine insignivit, et adhibuit cum pul-
chritudine vitam. Unde tanta et tam gratuita, et tam
inaudita dignatio, ut fieres ad imaginem et similitu-
dinem ejus (*Gen. 1, 27*), nisi ut simile tuum dilige-
res, et ei, qui te gratuita dilectione prævenit, dile-
ctione mutua conformares?

68. Ei ergo cor et medullarum tuarum interiora
exhibe ad diligendum, qui te diligere dignatus est,
nihil tamen in te reperiens diligendum. Ama signa-
culum tuum, et imaginem tuam; utque expressior
in te forma tui Creatoris appareat, ei qui charitas
est, te fide et charitate conforma, et in materiam
gratiarum beneficia ejus jugi meditatione cogita.
Amator tuus ad hoc exhortatione prophetica te in-
vitavit: *Pone me, inquit, ut signaculum super cor
tuum, et super brachium tuum dexterum (Cantic.
viii, 6)*. Ac si dicat: Pone me memoriale tuum in
corde et brachio, id est, in cogitatione et opere, ut
deposita imagine terreni hominis, cœlestis imaginem
portes (*I Cor. xv, 49*), attendens divinæ dilectionis
argumenta, quæ refelli non possunt. Pone me super
cor tuum, ut fidei signaculum, ut amoris exemplum.
Tale signaculum ante prævaricationem suam in se
angelus apostata exprimebat, testimonio Ezechielis
dicentis: *Tu signaculum similitudinis, plenus sa-
pientia, et perfectus decore (Ezech. xxviii, 12)*. An-
gelus siquidem in sua creatione tanta Deo conformi-
tate unitus est, ut esset potius signaculum simi-
litudinis, quam simile vel signatum. De sigillo quip-
pe talis, similitudo imaginaliter exprimitur, qualis
in eodem sigillo essentialiter habetur: et hæc ho-
mini competit. Angelus vero pro sua subtilitate
Deo expressiori similitudine adhærebat, quia totus
et tantummodo spiritus erat. Nos vero luteo inclu-
sos carcere, et inhabitatione terrena depressos, cha-
ritas ad dignitatis angelicæ statum reparat: et licet
corpus, quod corrumpitur, aggravet animam, et de-
primat terrena cogitatio seorsum multa cogitantem
(*Sap. ix, 15*), tamen peccato deformatos, novum
diligenti Dei mandatum ad Dei similitudinem nos
reformat.

69. Multiplicavit in te Deus dona sua. Adjecit
enim pulchritudini tuæ vivere, sentire, discernere:
et in omnibus quæ munificentia ejus tibi contulit,
accepit indigentia tua gratiam ejus, non exigentia
tui meriti antecessit. Desponsavit te fide, foris or-

PATROL. CLXXXIV.

navit te sensibus, quasi quibusdam præfulgentibus
gemma: te vero interius quasi naturali pulchritu-
dine sapientia insignivit. Novit quis ornatus tibi
competentior esset: ideoque dedit quod te decuit, et
in tantum, ut etiam propter hoc ipse te diligeret qui
hoc dedit. Sane insana es, si eum mediocriter amas,
qui te tanto amore prævenit, qui tanta et tam pre-
tiosa largiens, majora etiam diligenti se pollicetur,
quæ nec oculus vidit, nec auris audivit; quorum æsti-
matio in cor hominis non ascendit (*I Cor. ii, 9*). Ex
ejus munere pensare teneris, quantum sit diligendus,
qui tantum diligit; ut non tantum temerarium, sed
etiam nefarium debeas reputare non solum diligen-
tem non diligere, sed tanti, tam potentis, tam præ-
cellentis amoris totis visceribus, totis interioribus
præcordiis non amplecti. Omnium pulcherrimus est
sponsus, speciosus factus præ filiis hominum. Ama
Sponsum, ama Regem in decore suo, Regem virtu-
tum, plenum gratiæ et veritatis, coronatum gloria et
honore, Dominum majestatis.

70. Concupivit Rex decorem tuum, et munera
quibus te ornare dignatus est, in tuum ejus amo-
rem inclinaverunt affectum. Amat te in muneribus
suis. Si enim habes aliquod bonum, illud habes [*al.
debes*] intelligere ejus donum. Verbum Apostoli est.
*Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti,
quid gloriaris quasi non acceperis? (I Cor. iv, 7)*. Si
de aliquo gloriaris, quasi illud de te ipso, non a Deo
acceperis; furaris Deo quod suum est, honorem al-
terius tibi rapis, et in alienam gloriam præsumptuose
intrudens, habes quidem gloriam, sed non apud
Deum (*Rom. iv, 2*); quia gloriam alienam tibi usur-
pas nequiter contra Deum. Vide ne unquam subre-
pat tibi ingratitude nota. Recole incessanter **415**
te tua iniquitate perditam, et ipsius misericordia
reparatam.

CAPUT XXII.

*Animam, aliis rebus creatis digniorem, non debere
quidquam amare supra Deum.*

71. Studeas illi placere modis omnibus, quibus
potes, qui te talem facere dignatus est, ut placeres,
ut te ipsam agnosceres, et tui gratiam Creatoris in
tuæ pulchritudinis inspectione probares. Porro oculus
cuncta videns, se ipsum non videt. Ideo faciem
tui cordis quandoque in speculo propriæ rationis at-
tendas, ne tuæ facias injuriam dignitati: quod equi-
dem facis, si vis te abjectiora tibi præponere, et ea
quæ decorem suum imaginarium et umbratilem
habent, tibi quæ in veritate pulcherrima es, cœ-
quare. A tua dignitate nimis enormiter et igno-
miniose te dejicis, si transitorias et inanes pulchri-
tudines appetis et miraris. Mundus nimirum propter
te factus est: ideo mundum non ames; quia mun-
dus non est te dignus, cum sis eo longe dignior, et
sole et luna, et omnibus creaturis. Omnia quippe
temporalia suæ pulchritudinis defectus agnoscunt;
et tu in futuro, labore non deficiis, nec pallescis
ægritudine, nec marces senio, nec morte tabescis.
Quocirca aliquid diligis in hoc mundo, qui totus

tibi est subjectus, summa temeritas est; nisi ea diligere velis, ut tibi servientia, ut munera sponsi, ut amici xenia, ut beneficia Domini. Nec ista diligas cum illo; sed propter illum ista, et ipsum diligas super ista. Degenerabis equidem in amorem meretricum, si plus amas dantis munera, quam amantis affectum. Donanti quidem injuriam facis; imo te meretricali turpitudine dehonestas, si recipis dona, et dilectionis vicissitudinem non rependis. Ipsum ergo dilige propter se, et propter eum dona ipsius. Dilige te illi, et illum tibi: dilige ipsum ut eo fruaris, ut in eo ponas affectiones tuas, et cum dilexeris ferventius, affectuosius diligaris. Hic amor sanctus est, nihil habens sordidum, nihil impurum; sed in Dei recordatione dulcissimus, omnes mundi supergrediens delicias, et quodammodo ex natura suæ stabilitatis æternus.

72. Illud autem jugi memoria teneas, quod quanto differentius est præeminentior essentia ejus fragilitate humana, tanto suavius et incomparabiliter dulcius et delectabilius diligit atque diligitur, quam angelus, quam homo, quam aurum, quam argentum, seu lapis pretiosus, vel charitas, vel libertas, vel quæcunque alia, quibus corda hominum distrahantur. Nec te ab eo minus diligi credas, si quibusdam animantibus terræ tecum pariter beneficium solis et lunæ, et cætera gratiæ suæ dona communicat. Nimirum quæcunque illis donata sunt, propter te donata non dubites. Ut enim tibi serviant universa, ipsa de divina bonitate necessaria sibi bona recipiunt, sine quibus esse aut servire non possunt. Nunquid ideo videtur circa te dilectio ipsius intensior, si tibi soli omnia contulisset? nunquid beatior esses, si sola habitares in mundo, et omnia quæ in eo sunt, sine ullo socialis vitæ solatio possideres? Et si etiam de malorum hominum societate causaris, scias procul dubio, quod sicut tibi et malis hominibus cætera serviunt, sic malorum hominum vitam facit divina dispensatio in tuum militare profectum. Malorum siquidem societate hi qui boni sunt, in melius exercentur: doceantur et affectare virtutes, et alia dona Dei, quibus ipsi carent, et quæ longe meliora sunt, quam omnia quæ cum injustis hominibus possidentur.

73. Denique cum videant malos ruere in interitum, de suæ salutis expectatione crescit eorum affectus in Deum, et de divinis muneribus, quorum cum impiis nulla est communio, sequitur devotior exhibitio gratiarum. Cum ergo omnia tibi cooperantur in bonum, ut mali tibi exercitio, et boni tibi solatio fiant, non reputes te minus diligi, quia singulariter te non amat, qui tamen quadam amoris singularitate te diligit, dum et bonos, et malos in usum tuæ utilitatis inflectit. Cumque ipso jure et debito charitatis velis tecum omnes alios æternæ beatitudinis esse participes, tua bona voluntas bonum alienum tibi proprium facit, et sancti Spiritus communione, beatitudine omnium, singulorum beatitudo accrescit. Fit igitur amor ex ipsa commu-

nione singularis, dum nihil ex plurium participatione minuitur, et diffusus in omnes totus in singulis reperitur. Te itaque singulariter diligit, qui nihil sine te diligens, alia propter te diligit. Licet enim amor diffundatur in plures; tamen est in singulis totus, ut omnes unice diligens, ab omnibus unice diligitur. Propterea hic est amor unicus, non privatus; solus, non solitarius; communis, non divisus; nec usu deficiens, nec tempore, aut participatione decrescens. Repone igitur in thesauro memoriæ, et recale incessanter quæ tibi a Deo donata sunt; ut nec de acceptis præsumas, nec unquam super acceptis ejus beneficiis in gratiarum actione lentescas.

CAPUT XXIII.

B *Amorem Dei in nos mirabilem vicissim a nobis exigere ardentissimam dilectionem.*

74. Quanto præeminentior est humanitate divinitas, tanto amor Domini Salvatoris, quem habet ad nos, amore illo quem habemus erga illum vel ad proximum, dulcior est, firmior, atque profundior, violentior, penetrabilior, compassibilior, ferventior, atque suavior. Omnes maternos affectus, omnes fratrum conjugumque consensus, illa dilectio quam habet ad nos, inestimabili charitate transcendit. Ipse paternæ gratiam lenitatis exprimens in se ipso, fidelem animam alloquitur dicens, *Amodo voca me, Pater meus es tu, dux virginitatis meæ tu es*: et illud, *Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis* (*Jerem. III, 4, 19*). Ipse materna nos benignitate præveniens, *Quemadmodum*, inquit, *mater consolatur filios suos, ita et ego consolabor vos* (*Isai. LXVI, 13*): et rursum, *Numquid potest mater infantem suum oblivisci, ut non misereatur filii uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui* (*Ibid., XLIX, 15*). Ipse in se modum fraternæ dilectionis assumens, animæ fideli sic loquitur: *Hortus conclusus, ait, soror mea, sponsa* (*Cantic. IV, 12*): Amicus est, dum fideli animæ dicit, *Pulchra es, amica mea* (*Ibid., I, 14*): et ipsa de illo, *Talis est, inquit, dilectus meus, et ipse amicus meus* (*Ibi, V, 16*). Sponsus est cum de illo dicitur: *Gaudebit sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus* (*Isai. LXII, 5*). Hoc ergo sentiamus in nobis quod in Christo Jesu (*Philipp. II, 5*), qui extendens manus in discipulos suos vocat eos fratres, et quod amplius est, patrem, et matrem, et sororem omnem scilicet qui sancte et humiliter, qui caste et socialiter, ejus aut proximi fecerit voluntatem (*Matth. XII, 49, 50*).

75. Si recenseas diligenter effusam et indefessam circa te magnificentiam et munificentiam gratiæ Dei, licet ipse sit generalis omnium dispensator, videbis tamen eum circa commoditates tuas, quasi totum et singulariter occupatum. Quocunque te vertas, tibi sollicitus et diligens provisor assistit; in intentionibus, in meditationibus, in verbis, in consiliis, in operibus, in adversis, in prosperis, foris, intus, ejus gratia te sequitur et præcedit. Tibi exhibet in omni tribulatione remedium. Sanat infirmam, reducit er-

roneam, corrigit delinquentem consolatur afflictam, erigit lapsam, tristem lætificat, nec diu vacillare sustinet deficientem. Illud, anima mea, tanquam animæ [fort., amicæ] meæ consulo, sicut alias me recolo monuisse, ut primitias creationis tuæ attendens, jugi scrutinio et sollicita meditatione revolvens, quod speciosam te fecit, quod multiplices gratiæ dotes adjecit, quod cum postea per te fœda et fetida facta esses, pius et misericors gratuita benignitate sua tuæ aversioni compatiens, sicut te non existentem dilexit ut conderet; ita te conditam, sed perditam, sua gratia reparavit.

76. Loquitur in Jeremia fons misericordiæ Dominus dicens: *Vulgo dicitur, Mulier si dormierit cum adultero viro, numquid revertetur ad virum suum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, et ego suscipiam te, dicit Dominus (Jerem. III, 1).* Qui te illibatam et integram creaverat, tibi multiplicis gratiæ dona sponsalia contulerat: tu vero amatoribus alienis adhærens, dedisti sponso tuo libellum repudii, tuam integritatem exposuisti corruptoribus, et illicitos amplexus affectans, divaricabas pedes tuos spiritibus immundis. Tandem **¶** super omnes meretrices vilis facta es: noluisti erubescere, sed animo infrunito ad illicita ruens, te ipsam devolvebas in abyssum damnationis æternæ. Ipse vero tam excelsus, tam admirabilis, tam potens, tam insignis, post lapsum tam damnabilem, oculo te respexit misericordiæ. Ipse ut te de luto fœditatis erigeret, de suæ gloria majestatis descendit; ut tuæ corruptionis ignominiam aboleret, pro te dura et ignominiosa sustinuit: et, ut paucis multa concludam, ut te liberaret a morte, damnatissimæ se morti obtulit. Nec expressius, nec fidelius, nec dulcius, nec benignius exhibere potuit, quanto te diligeret charitatis affectu.

77. Nunc etiam tuæ prævaricationis oblitus refundit tibi gratiam, quam amiseras; redintegrat amorem, quem corruperas, nec sua beneficia tibi, nec tuos excessus improperat. Imo si humiliter et fideliter ei adhærere digneris, accumulabit gratiam super gratiam, ut pulchrior quam unquam fueris et purior fias, et quanta sit circa te dilectio ejus, ex tui lapsus reparatione cognoscas, sciens quam fructuosum sit eum diligere, qui tam ineffabiliter est bonus, et incomparabiliter mansuetus: quod nunquam fortasse sine tanti periculi experientia didicisses; sentiens te ex infirmitate fortem, ex casu stabilem, cautam ex periculo, ex infelicitate felicem. Quocirca iterum adhuc et iterum usque ad nauseam replicabo, ut assidue cogites, quanta tulerit tantus pro te tantilla et tam perditam, sanguinem et mortem suam ponens pretium tuum, cum sit sanguis ejus impretiabilis, et mors ejus æstimationis non recipiat modum.

78. Illud etiam super omnia cavere te oportet, ut non arroganter de ipsius effusa liberalitate præsumas, sed continue recolas, qualiter in lupanari opprobrio prostitutam, ab immunditibus sanguine suo

A laverit, amaverit, integritati restituerit. Amor enim ipsius violata integrare, non violare integra consuevit. Licet autem faciem suam non videas, ipsum tamen tibi præsentem non dubites. Vide ergo ne aliqua indecentia tui, oculos præsentis offendas, ut scias indubitanter quod qui te dilexit turpem, plenius te diligit speciosam. Induere ergo, quæso, veste innocentiae, orna te quasi veste polymita, varietate virtutum, et qui te fidei annulo subarrhavit, in te odorare lætatur aromata gratiarum, Dilige, quæso, tota anima Dominum Deum tuum, sponsum tuum, vitam tuam, solatium tuum, consilium tuum, auxilium et refugium tuum. Denique illum dilige, qui tibi est quidquid amabile aut optabile esse potest: dilige eum caste, devote et sancte, non verbo, non lingua, sed opere et veritate. Quære in amore tuo non quæ tua sunt, sed quæ Jesu Christi (*Philipp. II, 21*). Sic enim diligere propheta nos docebat, cum diceret: *Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in sæculum misericordia ejus (Psal. CVI, 1).* De illo autem qui quærit quæ sua sunt, scriptum est. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei (Psal. XLVIII, 19).*

79. Sic ergo te totam jactes in eum, sic amando tota transeas in amatum, ut tui obfita, factaque apud te ipsam tanquam vas perditum, vivas in ipso, et in te ipsa deficias, ut possis dicere cum propheta: *Defecit caro mea, et cor meum, Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum (Psal. LXXII, 26).* Domine Deus, *tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea (Psal. XXVI, 8).* Sed quando fiet hoc, Deus? quando venies, anima mea, et apparebis ante faciem Dei? (*Psal. XLI, 3.*) quando sinistra in dexteram convertetur? quando sponsus te exhibebit, non habentem maculam neque rugam? (*Ephes. V, 27.*) Cum fluminis impetus lætificat civitatem Dei (*Psal. XLV, 5*), cum templum sanctum, quod tu es (*I Cor. III, 17*), ornabitur cortinis aureis (*II Paral. IV*), cum majestate replebitur omnis terra (*Psal. LXXI, 19*), cum tibi exultanti in conspectu Dei, et delectanti in lætitia (*Psal. LXVII, 4*) ministrabit transiens (*Luc. XII, 37*), dico ab illa specie corporali, quam suis exhibuit Apostolis, ad illam gloriæ speciem, in qua est coequalis et coæternus, coomnipotens Deo Patri. Te itaque in spe et exultatione futurorum jugiter exerceas votis ac desideriis, ac de perceptione præsentium semper sit apud te gratiarum actio, et vox laudis (*Isa. XII, 3*).

¶ CAPUT XXIV.

Quantopere cavendum, ne anima sit ingrata erga Deum sic diligentem.

80. Usquequo dormies, anima mea, usquequo dormitabis, ut vel brevis hora otiosa subrepat, in qua non habeas memoriam Filii Dei, pro qua miseria, et pro sua misericordia crucifixi? Unicuique molestissimum videretur, si compari suo magnum impendisset obsequium, et ipsum super beneficii exhibitione inveniret ingratum. Quid ergo faciet Dominus majestatis, si nos, qui cinis et pulvis sumus, tantæ misericordiæ invenerit ingratos? Quemadmodum pa-

ter miseretur filiorum, misertus est nostri (*Psal.* cii, 13). Si enim aliquem indurat, iudicat, et condemnat, ab eo non est, sed a nobis. Licet enim cui vult miseretur, et quem vult induret (*Rom.* ix, 18) : ipse tamen, cui proprium est misereri semper et parcere, et suas misericordias coronat in nobis, et malitias nostras punit. Ipse nimirum Pater misericordiarum per prophetam loquitur : *Nunquid voluntatis meæ est mors impii, et non magis ut convertatur et vivat ?* (*Ezech.* xviii, 23.)

81. Recole, recole, quod Deus Dei unigenitus pro salute tua inclinavit cœlos et descendit (*Psal.* xvii, 10), et ut te de luto sæcis erueret, quodam artificio ineffabili, manendo quod erat, usque ad livores et vulnera passionis, se a sua majestate deposuit. Moyses quidem Æthiopissam duxit (*Num.* xii, 1) : sed in ea pellis nigredinem non mutavit. Te filius Dei Christus Jesus reperit, multiplici peccatorum turpitudine denigratam : lacrymis suis et baptismo suo tandem et cruoris unda te lavit, et te sibi exhibuit gloriosam (*Ephes.* v, 27). Scis, nec ambigere debes, quantum sponso tuo sis inferior genere, specie, dignitate. Unde igitur tibi tantus et tam ineffabilis honor, quod te Deus tibi in sponsam dignatus est eligere, per quem omnia facta sunt (*Joan.* i, 3), qui habet potestatem vitæ tuæ et mortis, rex cœli et terræ, splendor et imago substantiæ Patris, in quem desiderant Angeli prospicere (*I Petr.* i, 12) ; cuius pulchritudinem sol et luna mirantur ; creator et rector universitatis, Angelorum et Archangelorum desiderium, Deus gloriæ et Dominus majestatis ? Unde hoc tibi, quod te recipit sociam gloriæ, consortem regni, participem thalami ? Quem cum tetigeris, casta es ; cum cognoveris, docta es ; cum videris, beata ; cum frui poteris, gloriosa. Fac igitur ut confidat in te cor viri tui (*Prov.* xxxi, 11) ; obliviscere populum tuum (*Psal.* xlii, 11), nec mentem tuam declines ab eo vel etiam ad momentum. Stat angelus Domini qui sciet te mediam (*Dan.* xiii, 55), si alium amatorem receperis, si erga eum tepuerit amor tuus, si te in modico indevotam exhibueris vel ingrati. Recole quanta tibi fecerit Deus : attraxit te, ad domum gloriæ suæ te provectorus, quæ non audebas de scabbello pedum ejus, aut de venia cogitare.

CAPUT XXV.

Quomodo Deus diligendus.

82. Quam affectuose, quam sincere, quam suaviter, quam dulciter Deum diligere teuearis ; Dominus per Moysen docet dicens : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et ex totis viribus tuis* (*Deut.* vi, 5). Hoc Dei præceptum exactissimam observantiæ necessitatem sibi habet implicitam. Potest enim aliquis se excusare, quod vigilare et laborare idoneus non sit. Sed excusare se nullus potest, quod amare non possit. De virginitate datur consilium, non præceptum. *Qui patet*, inquit, Dominus, *capere, capiat* (*Matth.* xix, 12) ; et Apostolus, *De virginibus quidem præceptum non habeo, consilium autem do* (*I Cor.* vii, 25).

A Charitas autem a Deo præcipitur fortiter et obnixe, et sub interminatione pœnali cordibus humanis indicitur. Mandavit equidem hoc mandatum Dominus custodiri nimis, et ut ipsum in cordibus nostris altius quam clavum infingeret, velut crebros ictus sæpius inculcavit, prius ut diligeremus *ex toto corde*, postea subjungit, quod *tota anima* ; deinde adjecit, quod *ex tota virtute* nostra. Vere clavus aut stimulus est hoc præceptum. Nam sicut Salomon dicit, *Verba sapientis stimuli sunt, et quasi clavi in altum defixi* (*Eccle.* xii, 11). Nonne plus quam stimulus est aut clavus **A** sermo Dei vivus, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti ? (*Hebr.* iv, 12.) Sane duritia cordis nostri hanc exigebat inculcationis instantiam, ut hoc præceptum ad nostrorum cordium interiora transiret, sicut duro stipiti clavus crebra infixione infigitur, donec etiam interius adigatur. Expediebat ergo nobis, quorum corda mundanus amor infecerat, et interiores latebras animæ obtinebat, ut ejiceretur de omnibus cordis medullis, ut etiam princeps hujus mundi ejiceretur foras (*Joan.* xii, 31), exsulans a corde nostro, ut in Deo maneret, et Deus in eo (*I Joan.* iv, 16). Sed quis totum cor suum habere confidat, cum de corde suo conquatur propheta et dicat : *Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei, et cor meum dereliquit me ?* (*Psal.* xxxix, 13.) Et iterum sui cordis reparationi congratulans : *Invenit, inquit, servus tuus cor suum, ut oraret te oratione hac* (*II Reg.* vii, 27).

C 83. Sæpe in libro experientiæ legimus, quomodo a corde nostro relinquimur. Nunc est nobiscum, nunc alibi : nunc avolat, nunc recurrit ; in sola lubricitate manens, in nulla unquam sui soliditate consistit. Quomodo igitur diligam toto corde, quæ a toto corde meo excidi [*al. incidit*] ? aut quomodo totum cor meum valeo habere, nisi Deus ipsum fecerit meum ? Nihil equidem de corde meo habiturus sum nisi quantum Deus de ipso fecerit meum. Porro si omnes affectus et intentiones et motus cordis mei, Deo adjuvante, in ipsum dirigerem, fixumque in eo immobili devotione tenerem, insuper et medullas animæ ille cœlestis ignis accenderet, de quo propheta commemorat, *Ignem misit Dominus in ossibus meis, et erudit me* (*Thren.* i, 13) ; liberum forsitan mihi esset toto corde diligere. Nunc autem imperfectum meum videant oculi mei (*Psal.* cxxxviii, 16), ut si quantum debemus non datur nobis diligere ; saltem quantum possumus diligamus. Si recolamus beneficia Dei ; non ea tantum in quibus per carnis dispensationem visitavit nos oriens ex alto ; sed quotidiana et fere continua, quibus nos in angustia et afflictione spiritus constitutos, Pater misericordiarum assidue consolatur ; quis ei unum pro mille respondere aut rependere possit, qui tot miserationibus tot miserationes inculcans et ingerens, et in omnibus nobiscum magna faciens, tam crebris munificentis obruit nos et confundit ? Ut ergo cor nostrum totum in gratiam suæ dilectionis alliciat, ut ab amore mundi prorsus nos avellat, cum amicu mundi sit inimicus ipsius

(*Jac. iv, 4*), et hoc doceat nos sacra eruditio, cor nostrum ad amorem suum paterna lenitate invitat. Quod enim præcipimur Deum diligere ex toto corde nostro, ex tota anima, ex tota mente, perinde est ac si nos instruat Deus diligere se dulciter, prudenter, et fortiter.

CAPUT XXVI.

Christus maxime ob passionem suam diligendus est.

84. Et quid dulcius, quam jugis recordatio dispensationis ejus, per quam apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei? (*Tit. iii, 4*) Super omnia, Christe Jesu, passio tua te nobis amabilem facit: ipsa propitiata est omnibus iniquitatibus nostris (*Psal. cii, 3*). Effusione enim sanguinis sine culpa, omnium culparum chirographa sunt deleta. Gratias tuæ cruci, Jesu. Ipsa enim omnes cruciatus nostros evacuat. Gratias clavis, gratias lanceæ referamus, quæ nobis aperuit viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitavit nos Oriens ex alto (*Luc. i, 78*). O quam horrenda et insatiabilis est plaga prævaricationis nostræ, pro qua Filium Dei oportebat tot dura opprobria, tot et tam dura vulnera sustinere! Clamabat sanguis Abel ultionem de terra. Clamabat sanguis Naboth. Clamabat sanguis omnium justorum qui effusus fuerat super terram (*Matth. xxiii, 35*), dicentium, *Vindica, Domine, sanguinem nostrum, qui effusus est super terram* (*Apoc. vi, 10*). Solus sanguis Christi clamabat reconciliationem et redemptionem populi sui. Clamabat mors ejus defunctis ad vitam; peccatoribus, ad indulgentiam; captivis, ad liberationem; perditis, ad salutem. Ipse jugiter interpellat ad Patrem, ut pretium sui sanguinis, et merces obedientiæ quam Patri exhibuit, pro peccatoribus in redemptionem pœnitentium convertatur. Teste quidem Apostolo, Deus Filium suum nobis propitiatorem constituit per fidem in sanguine suo (*Rom. iii, 25*). Apostolus clausulam hanc, scilicet *per fidem*, circumspectissime posuit. Si enim fidem et fiduciam tuam jactes in livores et vulnera crucifixi, et in tuæ salutis usum convertas memoriam Dominicæ passionis, erit sanguis ipsius pretium tuæ redemptionis, mors ejus tibi convertetur ad vitam, suus dolor in gaudium tuum, suæ angustiae in tuas delicias, in tuum honorem sua opprobria, et ut multiplicato fervore gratiæ tuæ obtineas salutem, quam operatus est in medio terræ, tibi cedit in jucunditates æternas ipsius supplicium temporale.

85. O fons misericordiæ Jesu, quem ad te diligendum non moveat, quod inter opprobria exprobrantium, inter mortis angustias, tuarum miseriarum oblitus, sed tuarum misericordiarum memor, tam pie, tam opportune, ad Patrem pro tuis crucifixoribus interpellas? Nam extensione et transfixione corporis tui, cum jam figura tua in odium vertetur; in ipsa hora incensi, cum jam virtus holocausti caelos aperiret, concuteret terram, et inferos spoliaret, tu summus Pontifex introiens cum sanguine in sancta sanctorum (*Hebr. ix, 12*), exaudiendus pro tua reverentia (*Ib. v, 7*) clamabas, *Pater, ignosce*

illis, quia nesciunt quid faciunt (*Luc. xxiii, 34*). Quam dulcis erit diligentibus se, qui odientes et occidentes se, tanta et tam indebita, tam gratuita et tam stupenda benignitate prævenit!

CAPUT XXVII.

Amorem debere esse prudentem et constantem.

86. Quia tamen cordis amor totus est in affectu, ne sit nimium præceps, expedit ut sapientia et discretionem regatur. Præcipimur ergo Deum *tota anima*, id est sapienter, diligere. Anima enim sedes est sapientiæ. Diligebat enim Petrus Dominum dulciter, sed non prudenter, quia carnaliter. Amor enim cordis plurimum ad carnales affectus accedit; ideoque ipsum mori prohibebat: quia non sapienter, sed dulciter, non discrete, sed temere diligebat. Quia etiam dulciter discipuli, sed imprudenter amabant, dictum est eis. *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia ad Patrem vado; quia Pater major me est* (*Joan. xiv, 28*); ac si diceret, Si diligeretis me prudenter, desiderabilis esset vobis ascensus meus ad Patrem; quia naturam humanitatis vestræ mecum defero, in patris gloria collocandam.

87. Tertius amor zelo fidei et quodam affectionis fervore firmatur, cum homini mentem suam ad Deum diligendum tota interiori virtute consolidat, atque ad dura et dira toleranda pro Christo se in desiderio cœlestium et temporalium contemptu constanter fortiterque conquadrat. Quia vero non diligebat Petrus ita prudenter ut debebat, licet affectuose diligeret, increpatus a Domino vocatus est satanas, eo quod adversaretur omnium redemptioni, quam Christus in sui corporis passione disponebat (*Marc. viii, 31-33*). In quo etiam patet tunc dilexisse imprudenter, cum sola carnis affectione inductus, propriam salutem et Christi gloriam retardaret. Sed nec dulciter, nec prudenter, nec fortiter diligebat, ubi negavit ad vocem ancillæ, qui se non negaturum etiam pro periculo mortis evitando promiserat. Porro ut hic triplex amor purgaretur et firmaretur in Petro, ter, sicut credimus, etiam interrogatus est a Christo: *Petre, amas me* (*Joan. xxi, 15-17*)? ut qui in hoc triplici amore inventus est minus habens, imperfectum suum triplici confessione redimeret et suppleret. Sic in ministerio dispensationis amandus est dulciter, et ne de redemptionis nostræ beneficio nimium præsumamus, aut in aliquo diffidamus, diligendus est prudenter. Habita vero consideratione ad potentiam et gloriam resurrectionis, per quam fortiter de potestate tenebrarum nos eripuit, nobisque portas gloriæ aperuit, amandus est fortiter et constanter.

CAPUT XXVIII.

Deum etiam in promissis diligere debere.

88. Denique cum *ex toto corde* diligendus est Deus in beneficiis suis, sicut in superiori præstruximus, simili modo *ex tota anima* eum in suis promissis amare tenemur. Ille quidem, qui veritas, qui salvare nos vult, et scit, et potest, promittit nobis requiem a labore, securitatem a timore, gaudium a

maerore, resurrectionem a morte, vitam æternam a transitu hujus vitæ : promittit regnum cœlorum, refectionem in mensa Patris : promittit quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, sicut paravit diligentibus se (*I Cor. II, 9*). Promittit insuper et seipsum : *Juravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis (Luc. I, 73)*. In omnibus promissionibus, quæ omne desiderium superant, tota animæ possibilitate curramus. Licet enim sine modo debeat esse ad hoc hominis desiderium ; tamen ex defectu hominis recipit in se modum. Quod si desiderium tamen ex defectu circa promissiones Dei modum excedat ; non habet hic excessus excessum, et est impatientia commendabilis, cum spes quæ differtur, affligit animam (*Prov. XIII, 12*). Amor ex desiderio juge recipit incrementum. David dilationem hanc impatientissime ferens : *Quemadmodum, inquit, desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus (Psal. XLI, 2)*. Apostolus etiam patientiæ impatiens : *Coarctor, inquit, e duobus, desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo : multo enim melius. Permanere autem in carne necessarium propter vos (Philipp. I, 23, 24)*. Sponsa etiam desiderio Sponsi ardentem et impatientem exæstuantem, atque cœlestium virtutum sanctorumque precibus suos commendans affectus : *Adjuro vos, inquit, filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum, nuntiate ei quia amore langueo (Cant. V, 8)*. Et notandum quod amor qui procedit ex desiderio promissorum, proprius est animæ. Nam in sanctorum desideriiis hæc affectio animæ frequenter exprimitur, ut illud est, *Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini (Psal. LXXXIII, 3)* : et item, *Sitivit anima mea ad te, Deus (Psal. XLI, 3)* : et alibi propheta, *Nomen tuum, Domine, et memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritus meus in præcordiis meis (Isa. XXVI, 8, 9)*.

CAPUT XXIX.

Deum diligendum in suis judiciis.

89. Sicut autem ex beneficiis Dei procedit affectio, qua Deum toto corde diligimus ; ex promissionibus vero Dei desiderium surgit, quo mediante Deum tota anima affectamus : sic ex judiciis Dei causam et judicium habet amor, quo Deum tota virtute, totisque viribus, id est fortiter et constanter, amamus. Est autem judicium Dei desiderabile, juxta illud : *Aspice in me et miserere mei, secundum judicium diligentium nomen tuum (Ps. CXVIII, 132)*. Et est judicium terribile, de quo dicitur : *Non intres in judicium cum servo tuo, Domine (Psal. CXLII, 2)*. Ex hoc horrendo judicio nemo Deum diligit, aut se ipsum. Deus itaque justissimo judicio suo quibusdam hic miseretur, non miserturus in futuro ; quosdam autem flagellat tanquam iratus, ut ira et flagella ipsius afflictis in gloriam convertantur. Dimittit illos secundum desideria cordis ipsorum, ut eant in adinventionibus suis (*Psal. LXXX, 13*), ut iniquitatem iniquitati apponant (*Psal. LXVIII, 28*) ; ut qui in sordibus sunt plus sordescant (*Apoc. XXII, 11*). De

hac misericordia et ira propheta loquitur dicens, *Quis sapiens, et custodiet hæc, et intelliget misericordias Domini (Ps. CVI, 43)* ? et idem, *Quis novit potestatem iræ tuæ, aut quis poterit præ timore tuo iram tuam dinumerare ? (Psal. LXXXIX, 11, 12)*. *O quam magnificata sunt opera tua, Deus ! nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Vir insipiens non cognoscet, et stultus non intelliget hæc (Ps. XCI, 6, 7)*. Propterea prosperitas stultorum perdet eos (*Prov. I, 32*).

90. Quod si a Deo corrigantur, neque mundantur, neque emendantur : sed est emundatio eis suæ destructionis occasio, juxta illud, *Destruxisti eos ab emundatione (Psal. LXXXVIII, 45)*. Isti inter flagella Dei murmurant et blasphemant, et pœnis præsentibus pœnas gehennales accumulunt. Sancti vero Domini inter flagella, et flagella ipsius diligunt propter Deum : gratias etiam agunt Deo de judiciis ejus, se accusantes et cum propheta dicentes, *Omnia quæ fecisti nobis, Domine, in vero judicio fecisti, quia peccavimus tibi ; sed da gloriam nomini tuo (Dan. III, et Jerem. XIV)*. Talibus convenit illud propheticum : *Exsultaverunt filii Judæ propter judicia tua, Domine (Psal. XCVI, 8)*. Sunt qui non solum judicia Dei sustinent patienter, sed ipsi se ipsos judicant, et manum adjuvant flagellantis : accusant se, testificantur contra se, se ipsos judicant, et propriæ sunt executores sententiæ.

91. Judicium Dei operatur patientiam in afflictis. Tribulatio enim patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit (*Rom. V, 3-5*). Quando enim esset confusio, ubi est quod omnem spem et omnem fiduciam transcendit, æternæ scilicet gloriæ certitudo ? Sub hæc expectatione propheta dicebat, *Domine, in judiciis tuis supersperavi (Psal. CXVIII, 43)* : et idem, *Judicia Domini vera, desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum, et dulciora super mel et favum (Psal. XVIII, 10, 11)*. *Cur ergo timebo in die mala (Psal. XLVIII, 6)* ! Consultius est hic puniri, hic uri, hic nos accusando et judicando torqueri, quam incidere in manus Dei viventis (*Hebr. X, 34*), et in die tremenda, damnationis æternæ supplicium a terribili et inexorabili iudice expectare.

CAPUT XXX.

Deum diligere debere in suis mandatis.

92. Deus tota mente diligendus est in suis mandatis. Vult enim Deus, ut tota mens hominis ita inclinet se ad obediendum, ut omnes sensus et affectiones suas impendat observantiæ mandatorum cœlestium. Obedere siquidem Deo, est voluntati ejus per omnia consentire, et sic obediendo vivere ; quia vita est in voluntate ejus (*Psal. XXIX, 6*). Cum autem voluntas Dei exprimat in mandatis ipsius, nec Deum quis possit diligere nisi ejus diligat voluntatem, constat Deum neminem posse diligere, nisi diligat mandata ejus. Est denique probatio dilectionis ex mandatis Dei, si in eis meditemur, si secundum ea operemur, si in eorum exercitio versemur. Quod insinuans propheta, *Meditabor, inquit,*

mandatis tuis, quæ dilexi. Ecce sollicita meditatio. Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi. Ecce diligens operatio. *Et exercebor in justificationibus tuis* (Psal. cxviii, 47, 48). Ecce justificans operatio. De meditatione scriptum est : *Quæ præcepit Deus tibi, hæc cogita semper* (Eccli. iii, 22). Mandata Dei, quam sancta, quam honesta sint, quam dulcia, et quam salubria, quam jucunda, quam fidelia, et confirmata in sæculum sæculi (Psal. cx, 8). In elevatione manuum sanctorum operatio designatur, cui justus libenter insistit. Mandata enim quod meritis ejus æterna retributio merentissime respondebit. Jugis vero exercitatio mandatorum sibi habet annexam, laboremque continuum. Mandata enim pugnat ut coronetur, recepturus ab eis quietem pro labore, qui fingit laborem in præceptis (Psal. xciii, 20).

Est itaque probatio charitatis utrum vera sit, an imo mandata Dei dilexerit ; si ei meditatione et oratione [al. oratione] et operum exercitatione erit, cui servire regnare est. Mandatorum sine obedientia nullus est meriti, nisi ex charitate procedat. Quia enim annexæ sunt obedientia et charitas ; ideo qui non diligit, nec mandata custodit. Mandata enim quod veritas est : *Si quis diligit me, sermo meum servabit* (Joan. xiv, 23). Et adjungit mandata insinuans, quod si quis diligit, obedit : si non diligit, non obedit. Vera sane obedientia est veritas reverentia mandatorum Dei. Propterea semper obedientia inseparabiliter charitati adhæret, propter quod scriptum est : *Qui offendit in uno, factus est in omnibus reus* (Jacob. ii, 10). Quod in uno mandato breviter exponi potest, ut de similibus censuris similis habeatur. Huic mandato, *Non occides* (Levit. xx, 13), ille qui non diligit et non obedit, datum quidem ad litteram facit, sed non facit meritum mandati ; quia non diligit. Legem enim non est verba legis exterius sequi, sed mente intentione obedienter implere. Quia ergo non est vera obedientia, quæ ex vera dilectione non fit ; dicitur obedire, qui non diligit, licet non occidat eo quod legem opere tantum, et non intentione custodiat. *Charitas siquidem patiens est, benivolens est, in quibus obedientia commendatur. Non perperam, quia nihil contra conscientiam suam. Non inflatur de beneficiis Dei. Non est ambitiosa, quia omnem respuit dominatum. Non quaerit gloria sua sunt, sed quæ Christi vel sui proximi : imo mandata ablata non repetit. Non irritatur, Ad iracundiam subaudi. Non cogitat malum, ut malum pro malo reddat. Non gaudet iniquitate, subintelligitur : ejus enim iniquitas nulla est. Omnia suffraganter, omnia credit, omnia sperat, dicta vel premissa a Deo. Omnia sustinet* (I Cor. xiii, 4-7), faciendo humiliter.

94. Qui ergo ex charitate obedit, legem mandatorum Dei adimplet, quam sine charitate omnino non potest implere non potest. Ideo ipsa est finis legis (Rom. i, 5), mandatorum impletio, et terminus

perfectæ consummationis. *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis* (Psal. xviii, 96). Hæc est testimonium conscientie nostræ. Hæc est gloria nobis proveniens a Spiritu veritatis. Spiritus enim veritatis perhibet testimonium spiritui nostro, quod filii Dei sumus (Rom. viii, 16), regenerati in spem vitæ per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis (I Petr. i, 3). Quam regenerationem Joannes evangelista insinuans dicit : *Scimus quia qui natus est ex Deo non peccat ; quia cælestis generatio, innovatio scilicet charitatis, eum servat* (I Joan. v, 9), per quam prævidit eum Deus fieri conformem imaginis Filii sui (Rom. viii, 29). Nam etsi David proditioni adulterium homicidiumque adjecerit ; licet septem dæmonibus Maria Magdalena laboraverit ; licet Petrus culpam apostasie incurrerit ; non est tamen qui eos de manu Domini erueret. Charitas vitæ innovatio est, per quam crucifigitur et exterminatur in nobis vetus homo, terrenus, animalis et carnalis ; sic ambitiones et concupiscentiæ, mala opera, prava desideria, charitate omnia nova faciente, evanescunt. Nunc autem, si qua nova creatura est, in ipsa vetera transierunt (II Cor. v, 17).

CAPUT XXXI.

Quibus indicibus præsentia Dei in anima apprehendatur.

95. Se ergo in affectibus istis provida circumspectione anima rationalis exercent ; sentiat de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis sui (Sap. i, 1), seque cellam vinariam, ignisque divini receptaculum tanta vigilantia studeat exhibere, ut in die boni Domini, et in hora beneplaciti ejus, cum audierit vocem spiritus, et velut sibilum auræ tenuis sanctum susurrum, offerat affectionem puram, fidelemque intelligentiam, ut spirituales fructus quasi de ligno vitæ colligere mereatur. *Sunt autem fructus spiritus, teste Apostolo, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, temperantia, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, castitas* (Galat. v, 22, 23). O felix anima, si benevolentiam, inspirationem gratiæ cælestis, suamque circa te præsentiam tibi certis liceat indicibus experiri. Tanget enim te quædam in ipsius recordatione suavitas, afficiens nova et inexperta dulcedine, ut quasi abstracta, et quasi a te prorsus aliena exsultes quadam amœnitate cælesti. Faciunt autem suæ præsentie fidem, quod omnes tui sensus hilarescunt, serenatur intelligentia tua, desideria incalescunt, gestis et aspiras in amplexus illius quem tenere te sentis, et vereris ne elabatur ; et ideo non quantum vis, sed quantum potes, ipsum quodam delectabili nexu intimæ charitatis astingis.

96. Iste est, o anima, dilectus tuus invisibiliter et incomprehensibiliter, misericorditer et dignanter accedens, ut excitet te, ut se tibi inspiret, in sinu tui amoris tibi se insinuet, ut tuam accendat desiderium, et illuminet interiores oculos, ut inflammet affectum. Sic primitias, non plenitudinem suæ dilectionis, non ad satietatem, sed ad degustationem

tibi exhibet; ut tali experientia probes quam dulcem, quam suavem, quam jucundum, quam delectabilem se tibi præbeat, cum apparuerit gloria ejus; cum eum videris revelatum facie, coronatum diademate Patris sui, quem nunc adoras coronatum diademate matris suæ gloriosæ virginis Mariæ. Hæc est ebrietas sobria tantum. Unde Apostolus: *Sive vivimus, sive morimur* (Rom. xiv, 8), Deo sobrii sumus. Hæc sobria ebrietas vino charitatis efficitur, sicut sponsus in Cantico amoris insinuat dicens: *Comedite, amici, bibite, et inebriamini, charissimi* (Cant. v, 1). In vita primum panem lacrymarum in sudore vultus sui comedit anima militans Deo; post exitum hujus vitæ non pascitur pane doloris: quia jam non erit dolor, neque luctus, quoniam priora transierunt (Apoc. xxi, 4): sed amatorio poculo reficietur et inebriabitur, juxta illud, *Et calix meus inebrians, quam præclarus est* (Psal. xxii, 5)! De hoc etiam calice credo Isaiam dixisse: *Ad te quoque, filia Edom, veniet calix, et inebriaberis* (Thren. iv, 21). Inebriatur ergo ab ubertate domus Dei (Psal. xxxv, 9), bibens vinum merum et novum in regno Patris Christi. Interim autem bibit vinum suum cum lacrymis in mensura, **494** donec Rex introducat eam in cellam vinariam, ut ipsam sibi cellam efficiat, et ordinet in ea charitatem (Cant. ii, 4). Illa siquidem nunc diligens, sed non dilectionis fructum percipiens, et in solis affectibus se exercens, modo dicit, *Vulnerata charitate ego sum*: et ad Angelos et ad sanctos loquitur dicens: *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum, dicite ei quia amore languo* (ibid. v, 8).

CAPUT XXXII.

Qua ratione amor sit languor.

97. Mirum tamen est quomodo amor sive charitas languor sit sponsæ vel animæ, cum charitas operiat multitudinem peccatorum (I Petr. iv, 8); et cum Maria Magdalena, quia multum dilexit, ab infestatione septem dæmoniorum, id est septem criminalium languore, sanata sit (Luc. vii, 47). Porro amor languor est, dum amans desiderii dilatione torquetur, dum sponsi suspirat amplexus. Sed qui sanat omnes infirmitates tuas (Psal. cii, 3), anima mea, tuum languorem sui fruitione curabit, quando se tibi ad habendum, ad videndum, ad fruendum, facie revelata præstabit, et nunquam de cætero separaberis ab osculo et amplexu illius. Gaudebit equidem sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus (Isa. lxii, 5). Tunc languoris angustiam fructus amoris excludet. Languor enim excidet, sed non amor; quia charitas nunquam excidet (I Cor. xiii, 8). Amor igitur nunc languor est, dum cruciatur desiderio vivendi: erit autem satiety, quando jucundabitur usu desiderii. Utendi enim desiderium tantum distat ab usu desiderii, quantum appetitus a plenitudine voti, et quantum fames a satietate.

98. Interim ergo graviter infirmatur, et languore afficitur, dum opem ferat illi super lectum doloris ejus. Vox autem languentis et plangentis est: *Sti-*

pate me malis, fulcite me floribus, quia amore languo (Cant. ii, 5). Initia siquidem virtutum flores sunt, atque fructus honoris et honestatis (Eccli. xxiv, 23). Mala vero maturiora patientiæ sunt exercitia et exempla. Stipatur itaque anima, dum temporis præteriti fructus percipit, convertens in utilitatem propriam Christi flagella, opprobria, et dolores, et cætera quæ passus est, usque ad ignominiam crucis. Et hæc omnia transierunt. Christus enim jam non moritur (Rom. vi, 9). Fructum tamen quotidianum de ipsius passione colligimus. Fulcitur sponsa floribus, quos naturæ humanæ innovatio de Christi resurrectione produxit. Hiems enim transiit, imber abiit et recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Ille nimirum qui dicit, *Ego flos campi, et lilius convallium* (Cant. i, 11, 12. 1), terram carnis nostræ, quæ sub maledicto veteri spinas et tribulos germinabat (Gen. iii, 18), surgens a mortuis reflorescere fecit, et in novæ regenerationis infantiam nos reduxit. His malis et his floribus stipanda et fulcienda est, ut ea quam habet ad Dominum non torpescat affectio, donec recepta in amplexus sponsi dicat: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me* (Cant. ii, 6). Quidquid enim in primo sponsi adventu de illius sinistra nunc recipit, comparatione gloriæ, quam in amplexu dexterae receptura est, modicum reputabit, sicut scriptum est: *In sinistra ejus divitiæ et gloria, et in dextera ejus longitudo vitæ* (Prov. iii, 16).

CAPUT XXXIII.

Dimensiones charitatis.

99. Sane Deus sicut nunc imperfecte et ex parte cognoscitur, sic etiam imperfecte diligitur. Cognitio enim quam de Deo in præsentem habemus, si comparatur ad notitiam patriæ, quando revelata facie videbimus Deum, quando videbitur in gloria sua, quando ostendet faciem suam; sicut ingressus lucis matutinae per tenuissimam rimam, si ad meridianum splendorem conferatur, quando sol lucet in virtute sua; sic est dilectio Dei, quæ in hac peregrinatione habetur, quasi scintilla ignis exigua, ad magnum illius amoris ignem, quo justis cum Seraphim in illa superna Jerusalem igne charitatis ardebunt. Nunc enim est ignis in Sion: tunc vero cœminus erit in Jerusalem (Isa. xxxi, 9). Cum autem in amore Dei erga nos sint, teste Apostolo, *longitudo, latitudo, sublimitas et profundum* (Ephes. iii, 18), charitati divinæ humana dilectio pro suæ insufficientiæ modulo **495** non se coaptat. Deus equidem non superficialiter diligit nos, non simulatorie, non mediocriter: sed plene, sed sincere, sed medullitus, ut et nos *comprehendere possimus cum omnibus sanctis*, quæ sint tantæ charitatis altitudo, latitudo et profundum. Altitudo est excellentia gloriæ, quam præparavit Deus diligentibus se, cujus æstimatio in cor hominis non ascendit. Profunditas ejus, inclinatio majestatis a Patris cœqualitate, exinanitio Filii usque ad formam servi, et usque ad mortem et ignominiam crucifixi. Longitudo ejus est sine initio, et sine fine. Dilectio enim

incipit, nec desinit, qui ante mundi consti-
legit nos in dilecto Filio suo (*Ephes. i, 4*);
iptum est, *Misericordia ejus ab æterno et*
ternum super timentes eum (*Psal. cii, 17*).
us est ampla, et extensa, et diffusa in
evolentiae modum. Ipse enim vult omnes
lvos fieri per ipsum (*Tim. ii, 4*). *Pro-*
Filiosuo non pepercit, sed pro nobis om-
didit illum, ipsumque nobis donans,
itolo, *nobis donavit omnia in eo* (*Rom.*

etiam pari vicissitudine charitas hominis
haritati conformi divisione coaptat. Alta
terna et coelestia contemplatur. Profunda
homine propter Deum vilitas et abjectio
Longa est, dum finaliter perseverat. Fi-
t spes atque scientia, et caetera evacua-
aritis autem nunquam excidet (*I Cor.*
ita est, quia læta est, quando in delecta-
tiae cor hominis dilatatur. Lata est, cum
se non solum ad Deum et proximum; sed
ore pio amplectitur inimicum. Lata est,
latum latum est, dicente propheta: *Om-*
nimationis vidi finem, latum mandatum
is (*Psal. cxviii, 96*). O lata et dilatans cha-
i magna est domus tua, et ingens locus
stuae! (*Baruch. iii, 24*.)cujus latitudinem
inem, et altitudinem et profundum com-
l sancti, ut et nos in eadem sagena chari-
mus pariter comprehendi. Dilatat itaque
sanctis tentorium suum, ut si Deum et
dilexerimus, recipiamur in communi ex-
sanctorum.

ocirca non angustemur in visceribus no-
oarctemur intra limites quantolæcun-
træ: credamus in Spiritum sanctum, san-
licam Ecclesiam, sanctorum communi-
perfectum nostrum videant oculi tui (*Psal.*
6). Jesu, et in beneplacito tuo, sanctorum
æ, nostra insufficientia suppleatur. Si
actis dilexerimus Deum, et ipsi pro suo-
tia meritorum nobis communicabunt bea-
apud Deum. Ubi enim in medio diligen-
it Deus omnia in omnibus, necesse est ut
mmunes gaudiorum communi comitetur.
itaque proximi, sed tota Christi beati-
muniione amoris et exultationis, atque
cipatione gaudii, nostra erit. Quod ergo
itudinis in me habiturus sum, de beatitu-
i supplebo. Bonum enim quod in Deo vel
o diligam, diligendo faciam meum; ut
audii alieni meum suppleat defectum. Vis
i exemplo rei hujus faciam fidem? Videt
n suum, quem super omnia diligit, regali
ic diademate imperiali sceptroque et in-
talibus insignitum; quanta est matris di-
a est exultatio ejus, et filii honorem et
atque populares applausus, omniumque
tionem sibi mater appropriat: sic in terra

A viventium unusquisque beneficio charitatis omnium
beatitudini coexultat.

102. O communiō charitatis, o dulcedo amoris, o
securitas, o requies, o sabbatum delicatum, o æter-
næ felicitatis introitus, quam pretiosiore omnibus
thesauris, desiderabiliore omnibus divitiis, elegan-
tiores omnibus regnis operatur charitas de puro
corde, et bona conscientia, et fide non ficta! (*I Tim.*
i, 3.) Quis mihi dabit hoc amatorio poculo inebriari,
hoc lethargo sopiri, ut totus a corde meo mortuus,
totus a me translatus in amorem Dei et proximi, in-
ter has duas sortes, in pace in idipsum dormiam
et requiescam? (*Psal. iv, 9*.) Quis me sanctæ illi com-
muniōni adscribet, ubi jucunditas Angelorum trans-
funditur in omnes, et ab omnibus refundetur in Deum,
eritque Deus omnia in omnibus (*I Cor. xv, 28*), ut
sit ipse universis diligentibus eum amor, vita, pax,
gaudium, quies, claritas, securitas, et jubila-
tio, satietas omnium desideriorum, æterna et con-
summata gloriæ beatitudo. Amen.

CAPUT XXXIV.

*Animæ Deum amantis et anhelantis continua
suspiria.*

103. In persona diligentis et suspirantis et desi-
derantis animæ dicit Jeremias: *Divisiones aquarum*
deduxit oculus meus (*Thren. iii, 48*). Duo sunt ge-
nera compunctionis principaliter; quia Deum sitiens
anima prius timore compungitur, postea amore.
Prius enim se in lacrymis afficit. Quia dum multi-
tudinem malorum suorum cogitat, pro his perpeti
æterna supplicia pertimescit. Cum vero longo fuerit
mœrore doloris consumpta, quædam jam de præ-
sumptione veniæ securitas nascitur, et in amore cœ-
lestium gaudiorum animus inflammatur: et quæ
prius flebat, ne duceretur ad supplicium, postea
amarissime flet, quia incolatum suum in hac vita vi-
det prolongatum. Nonne hæc est mutatio dexteræ
Excelsi? (*Psal. lxxvi, 11*.) Et certe non est mirum
si flet et dolet se esse in hoc exilio, cum contem-
platur qui et quales sint Angelorum chori pulcher-
rimi, quæ illa societas honorum spirituum, quæ ju-
cunditas æternæ visionis Dei: et septem alia quæ
illud dulcè convivium perficiunt, et beatum faciunt;
quæ sunt loci amœnitas, ministrorum dignitas, pul-
chritudo discumbentium, multiplicitas ferculorum,
convivarum securitas, jubili assiduitas, convivii
æternitas. Istis consideratis, amplius flet et dolet
atque plangit, quod e tantis bonis deest, quam prius
fleret cum æterna tormenta metueret; sicque fit ut
perfecta compunctio formidinis, trahat ad compun-
ctionem dilectionis: quo cum perveutum fuerit, po-
test clamare ex ardenti desiderio, et dicere, Fac,
Domine, sponse mi Jesu Christe, me gustare per
amorem, quod gusto aliquantulum per cognitio-
nem. Fame amoris tui languet misera anima mea;
refocilla eam, Jesu, et sanet eam dilectio tua, im-
pinguet eam affectus tuus, impleat eam tuus amor
mellifluus, et inebriet eam. Eia? vae animæ te non
querenti et te non amanti! vae illis, Domine, qui di-

ligunt creaturas tuas pro te! Anima quæ mundum diligit, peccato servit, et absque te nunquam quieta, neque segura erit. Unde Augustinus: « Fecisti me, Domine, ad te, et inquietum est cor meum, donec requiescat in te. » O dulcissime Jesu, quando te videbo? quando apparebo ante faciem tuam? *Psal. xli, 3.*) quando satiabor pulchritudine tua, in quem desiderant Angeli prospicere? (*I Petr. 1, 12.*) O quam excelsus tu es, qui excelsior cœlo es. Et tamen in tantum te humiliare dignatus est, quod animas humiles in habitaculum tibi elegisti. Ergo domum tuam decet sanctitudo (*Psal. xcii, 5.*) Hujus tam gloriosi et tam dilecti hospitis possimus sic considerare utilitatem; quoniam mentis quam inhabitat, torpentia excitat, quia gallus est; inquieta frenat, quia magister est; frigida accendit, quia ignis est; accensa moderatur, quia unguentum est; emollit rigida, quia ratio est; fluxa restringit, quia medicina est. Est igitur manifestum, quia amor tuus non est otiosus; quia qui te diligit, non tepescit. Da mihi igitur, optime Jesu, te diligere, et indesinenter meditari de te. Odor tuus, pie Christi Domine, et sponse amantissime, suscitatur mortuos, curatur ægros. Fac me igitur, charissime Domine Jesu Christe, hæc semper habere in memoria mea, et recordari amaritudinis aceti et fellis, quod tu, æterna dulcedo, pro nobis gustasti in morte.

104. Consolamini, qui sub chlamyde voluntariæ paupertatis nutrimini, qui lectos sericis tectos respicitis; quia vobiscum Deus in paupertate. Non cubat in deliciis splendidi cubilis. Non invenitur in terra suaviter viventium (*Job, xxviii, 13.*) Vere delicata nimis, in o fatua et inhonesta esset sponsa, quæ sponsum suum sapientem, pulcherrimum et delicatum videret recubentem in loco humili super fenem, et ipso vidente fugeret, ac sic loco voluptuoso se collocaret. Quid sponsus posset de tali credere, nisi quod vellet divortium sui et sponsi querere? Noli, anima mea, separationem querere, sed dic: *Mihi adhærere Deo bonum est (Psal. lxxii,*

A 28). Et nusquam mihi salus, nusquam jucunditas, neque perfecta requies, nisi in te, Jesu Christe sponse fidelissime. Si vis ut recedam a te, da mihi alium te, ut de te fugiam **497** ad te; alioquin non recedam a te. Pauper tecum, vilis tecum, et abjecta multo magis desiderio, quam habitare in tabernaculis peccatorum (*Psal. lxxxiii, 11.*) Mora grata est mihi separari a te ad tempus propter te: sed mora nimis difficilis, aliquo tempore esse sine te; cum tamen tui ad hæc misera caream, sine quo tamen esse non possum.

105. Surgam ergo et circuibo omnia loca quæ potero: non dabo somnum oculis meis, nec requiem pedibus meis, donec inveniam quem diligit anima mea. Effundite lacrymas, oculi mei, et p'orate, et nolite deficere, et nolite quiescere, donec illum inveniat. Sed quid faciam, ut illum inveniam? quo me vertam? ad quem ibo? a quo consilium petam? quam interrogabo? quis mei miserebitur? quis me consolabitur? quis mihi indicabit quem diligit anima mea, ut requiescat? Circumspicio, si viderem illum, et non video. Vellem illum invenire, et non invenio. Me miseram! quid agam? quo enim abiit dilectus meus? Quæsi, et non inveni illum; vocavi, et non respondit mihi. Heu! heu! quo abiit gaudium meum? ubi latet amor meus? ubi est dulcedo mea? cur dereliquisti me, salus mea? Heu mihi! Domine, heu! miserere animæ meæ! Recessisti, consolator vitæ meæ, nec valedixisti; mihi; et quid faciam? ubi te unicum bonum meum requiram? et quando te inveniam ego miserabilis? Renuit consolari anima mea (*Psal. lxxvi, 3.*) nisi in te, dulcedo sancta mea. O Salvator meus, veniat, obsecro, tempus quando revelatis oculis inspiciam quem nunc a longe inclamo, apprehendam quem desidero, et amplectar, in abyso amoris tui totus absorbear. Nihil mihi, quæso, sine te dulcescat, nil pretio um arrideat mihi. Sed da mihi, bone Jesu, in te vivere, et pro amore tuo mori, qui pro me dignaberis amaræ mortis subire tormentum. Amen.

VITIS MYSTICA

SEU

TRACTATUS DE PASSIONE DOMINI

Super, *Ego sum vitis vera.*

Hic tractatus non est S. Bernardi, sed cujusdam alterius auctoris pii, nec indocti, nec inelegantis, qui parvos sermones conscripsit, ex num. 53.

498 PROCEMIUM.

Jesu benigne, vitis vera, lignum vitæ, quod in medio paradisi situm est; Domine Jesu Christe, cujus folia sunt in medicinam, fructus vero in vitam æternam; benedictus flos et fructus Virginis Matris

D castissimæ, sine quo nullus sapit, quia tu es æterni Patris Sapientia: mentem meam debilem et aridam pane intellectus, et aqua sapientiæ salutaris dignare reficere, ut te, o clavis David, aperiente, mihi reserentur obscura; et te, o vera lux, radiante, tene-